

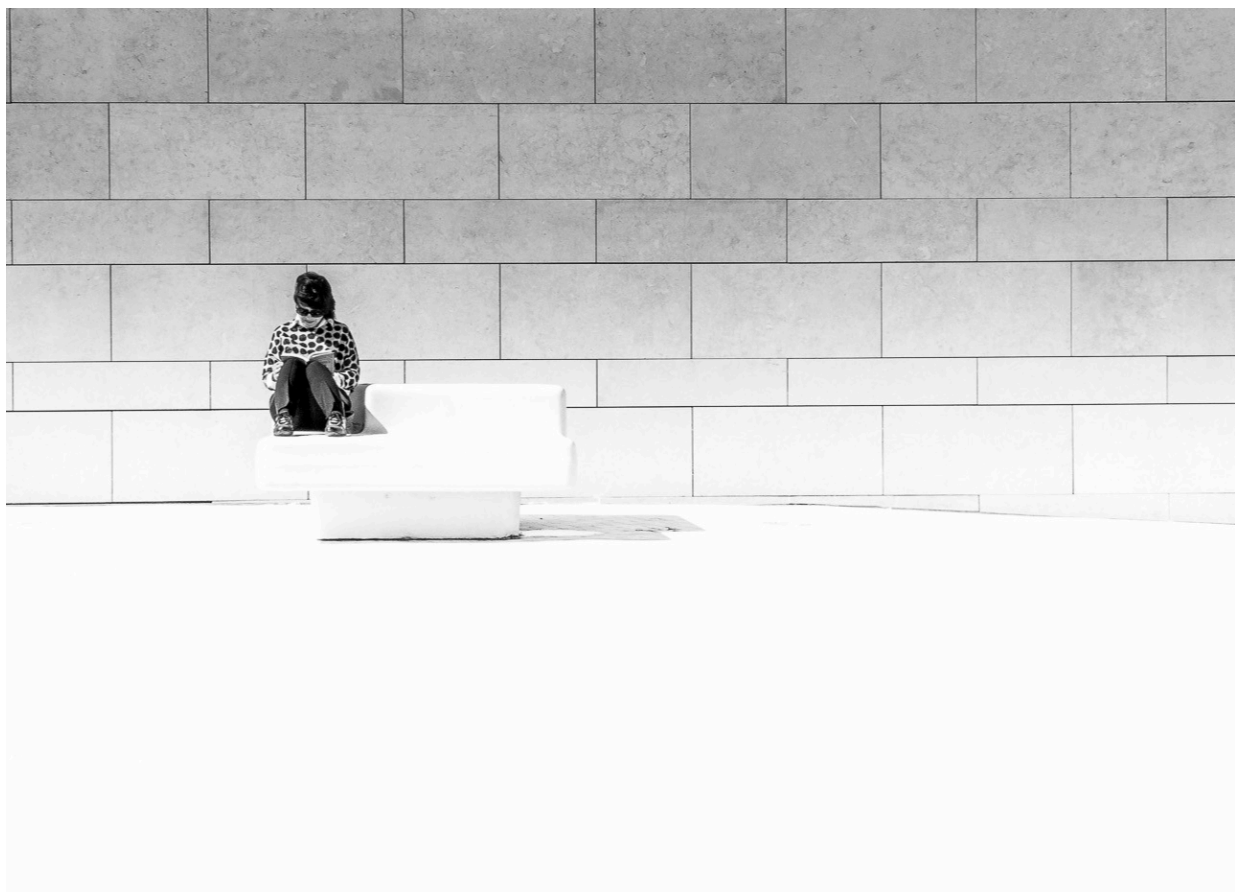
Litteratursurvey - Kanon, læsevaner og forfatterskab

Konzack, Lars; Høyrup, Helene; Roued-Cunliffe, Henriette; Johannessen, Lone Kannegaard

Publication date:
2018

Citation for published version (APA):
Konzack, L., Høyrup, H., Roued-Cunliffe, H., & Johannessen, L. K. (2018). *Litteratursurvey - Kanon, læsevaner og forfatterskab*. København: Center for kulturpolitiske studier. Københavns Universitet.

Litteratursurvey – kanon, læsevaner og forfatterskab

Det Informationsvidenskabelige Akademi

Februar 2017

Litteratursurvey - kanon, læsevaner og forfatterskab

Lars Konzack, Helene Høyrup, Henriette Roued-Cunliffe, Lone Kannegaard Johannessen
Februar 2017

Det Informationsvidenskabelige Akademi, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet
Søndre Campus, bygn. 4, Njalsgade 76, 2300 Kbh. S
Fredrik Bajers Vej 7K, 9220 Aalborg Øst

Forside billede: Nelson Lourenço. www.instagram.com/stories.with.soul
Beskåret med tilladelse.

ISBN: 978-87-7415-335-1

Undersøgelsen er udarbejdet med støtte fra

Indholdsfortegnelse

1. UNDERSØGELSEN	4
1.1 Indledning.....	4
1.2 Referencegruppe	8
1.3 Workshop.....	11
1.4 Spørgeskemaet og dataindsamling - åbent datasæt.....	13
2. RESULTATER	17
2.1 Demografi	19
2.2 Læsevaner	27
2.3 Forfattere	36
2.4 Regionerne	49
SAMMENFATNING	59
BILAG	60
Bilag 1.....	61
Bilag 2.....	62
Bilag 3.....	64
Bilag 4.....	66

1. Undersøgelsen

1.1 Indledning

Lars Konzack

For nogle år siden bemærkede jeg som underviser, at jeg ikke kunne forvente, at de studerende havde den dannelse, som man måske burde kunne forvente, efter de havde gået ti år i folkeskole og gymnasiet. Hvis jeg nævnte navnkundige danske forfattere, som endog var på Dansk litteraturs kanon fra 2004, kendte de studerende dem tilsyneladende ikke, og det på trods af at de måtte være vokset op med dem. Men jeg bemærkede også noget andet, nemlig at det ikke gjorde noget. Jeg kendte den danske litteraturhistorie, men bortset fra H. C. Andersen var der ingen referencer og metaforer, der var relevante. Det var simpelthen lettere at bruge metaforer og referencer fra Ringenes Herre, Star Wars og Harry Potter. Dels var de mere anvendelige til at udtrykke problemstillinger for det 21. århundrede, dels kendte de studerende referencerne. Det var min personlige oplevelse, og det gjorde mig nysgerrig på, om det virkelig forholdt sig sådan, at dannelsen og læselysten havde været så meget under forandring, at vi reelt stod i en helt ny situation, hvor den ældre generations viden om kunst og kultur var helt ude af trit med, hvad der optog de unge. I så fald står vi over for et kulturelt paradigmeskift.

For at undersøge dette fænomen lavede jeg i 2014 en lille test med et mindre spørgeskema, hvor jeg udvalgte en række værker og spurgte de studerende ved hjælp af et spørgeskema, om de havde læst dem, kendte historien eller i det mindste titlen, eller om de slet ikke havde hørt om dem. Der tegnede sig et billede af, at den danske kanon var mindre kendt, mens alle havde læst Harry Potter. Med dette udgangspunkt gik jeg sammen med Helene Høyrup og Henriette Roued-Cunliffe, og vi udviklede en pilotundersøgelse i 2015, der igen gav antydninger af, at den danske kanon ikke var særlig kendt, mens populærkultur og nørdkultur til gengæld var kendt materiale. Med dette udgangspunkt besluttede vi at lave en større undersøgelse for at se, om den tese holdte. Vi så også mulighed for i bredere forstand at undersøge dannelse og læselyst samt sætte det i en nordjysk kontekst.

Dansk litteraturs kanon fra 2004

I 2004 fremsatte et udvalg bestående af 13 repræsentanter for den danske litterære elite Dansk litteraturs kanon (Kanonudvalget, 2004). Denne bestod så igen af en obligatorisk fælleskanon, en vejledende folkeskolekanon samt en vejledende gymnasiekanon. Denne kanon, bestående af de tre

dele, er stort set uændret bortset fra nogle småjusteringer i 2014. Vi må derfor forvente, at unge, der begynder på videregående uddannelser i 2016, er opdraget og undervist i Dansk litteraturs kanon. Ud fra pilotundersøgelsen må man spørge sig selv om, hvorvidt dette kanonprojekt har spillet fallit. Hvis det viser sig, at de unge mennesker kender og værdsætter værkerne, har det vist sig at være en succes. Hvis det derimod, som vores pilotundersøgelse antydede, viser sig, at de i mindre grad kender værkerne og/eller ikke ser dem som noget, der har betydning for dem, så må vi konstatere, at kanonprojektet har slået fejl.

Hvis det viser sig, at kanonprojektet er slået fejl, hvordan bør man så forholde sig til det? Det kan vi jo som forskere have en faglig mening om, men i sidste ende er det også et kulturpolitisk spørgsmål. På den ene side vil der være dem, der hele tiden har ment, at dette kanonprojekt har været et overflødigt og måske endda ligefrem upassende forsøg på indoktrinering (Dahl, 2004). De vil sandsynligvis glæde sig over, at projektet er mislykkedes, mens tilhængerne nok vil begræde udviklingen og eventuelt finde på nye måder, hvormed de kan vende processen.

Vigtigere end disse politiske udmeldinger er nok, hvordan højere læreanstalter skal forholde sig til udviklingen. For det er her, at underviserne møder den nye generation og skal forholde sig til dem. Ved at give et overblik over hvilken dannelse og læselyst de studerende har, kan underviserne forberede sig på, hvordan de skal møde de studerende og hvilken fælles referenceramme, der kan opbygges mellem underviser og studerende. I den forstand er undersøgelsen ment som et værktøj til at forstå, hvordan dette møde kan finde sted

Dansk litteraturs kanon 2014

I 2014 blev der uden nogen større debat fulgt op på Dansk litteraturs kanon fra 2004, og en arbejdsgruppe foretog nogle få ændringer. Dette skete i forbindelse med præsentationen af Nye Forenklede Fælles Mål, der trådte i kraft august 2015. Konkret betød det, at Klaus Rifbjerg og Martin A. Hansen blev erstattet af Tove Ditlevsen og Henrik Ibsen i den obligatoriske kanon for folkeskolen, men ikke i gymnasiet. Vi må dog gå ud fra, at den gruppe, vi undersøger, er blevet undervist i den oprindelige kanon fra 2004. Alligevel har vi valgt at tage de nye ændringer med. Dette afbødede en smule den kritik, der havde været om, at der manglede kvinder i den nye kanon (Thorsen, 2004) og rettede i nogen grad ind i forhold til kritikken af de valgte forfattere i det hele taget (Dahl, 2004). Man kan dog godt undre sig over, at der ikke blev en større drøftelse op til justeringen af Dansk litteraturs kanon i 2014. Denne justering foregik meget diskret uden folkelig debat (Henriksen, 2015).

Kanontyper

Vi har arbejdet med forskellige kanontyper for på den måde at kunne få et overblik over udviklingen af kanonbegrebet. Der er således en officiel dansk kanon, men den består i virkeligheden af et kompromis mellem forskellige fraktioner. Traditionelt har man haft en ældre fraktion, der gerne ser en klassisk kanon med værker fra oldtiden. Det var sådan, man helt frem til 1700-tallet anså den kanon. Dette bliver dog i 1800-tallet udfordret af den nationalromantiske kanon, der i højere grad ser på dansk litteratur, og på den måde bliver et nationalt korrelat til, hvad man anså som en universel eller i hvert fald fælleseuropæisk kanon (Conrad, 2006; Brodersen, 2013). Her blev der indgået et kompromis, hvor der var plads til begge dele. Men dette kompromis bliver så igen udfordret i det tyvende århundrede med den moderne kanon, hvor modernister ikke mener, at der i det moderne samfund længere er brug for en ældre kanon, når vi nu er blevet moderne. Her er ønsket at udradere kulturhistorien til fordel for, hvad der på det tidspunkt var nyt. Dette fortsætter over i den postmodernistiske kanon, der indirekte anerkender, at modernismen er ved at blive forældet, men stadig lægger sig i forlængelse af dens tradition (Hansen, 2005; Brodersen, 2013). På den måde bør opfattelsen af postmodernismen snarere være en forlængelse af modernismen end et egentligt opgør med den. Modernismen har til gengæld undertrykt, hvad den opfatter som populærkultur. Postmodernismen hævder at levne plads til den, men i praksis forbliver den et kulturelt stedbarn, idet den postmoderne nihilisme betyder, at den ikke rigtig bliver taget alvorligt, men blot kan være lige så godt eller dårligt som alt muligt andet. Inden for populærkulturen findes et væld af forskellige værker fra deciderede overfladiske populære værker til, hvad man i dag henfører til som nørdkultur, det vil sige dybdeborende kultur, der vedrører bevidst og aktiv brug af internet og genrer såsom science fiction, fantasy og horror.

Den klassiske kanon består af værker fra græsk og romersk oldtid. Disse er kun i mindre omfang repræsenteret, da man i dag ikke i nævneværdigt omfang understøtter den klassiske kanon. En lang række værker understøtter den nationalromantiske kanon fx Adam Oehlenschläger, B.S. Ingemann og N.F.S. Grundtvig. Den er tydeligt repræsenteret i Dansk Litteraturs kanon – ikke mindst med værker fra middelalderen, barokken, oplysningstiden og nationalromantikken. Ligeledes er der en lang række værker i Dansk Litteraturs kanon, der understøtter den modernistiske kanon fx Herman Bang, Martin Andersen Nexø og Klaus Rifbjerg – og i mindre omfang bliver den postmodernistiske kanon fx Jakob Ejersbo og Yahya Hassan også medtaget.

Den populærkulturelle kanon kommer til udtryk i nogle af de børnebøger, der er medtaget i Dansk Litteraturs kanon, men ellers er den rensset for populærkulturelle værker, og nørdkulturen er slet

ikke repræsenteret. Der er således ikke megen fantasy, science fiction og gys, med mindre vi går helt tilbage til den nationalromantiske kanon, hvor særligt H. C. Andersen har alle tre dele med. Endelig skal det også tilføjes, at vi undervejs i forløbet så det som vigtigt at undersøge, om der var en særlig kvindelitteratur, der var blevet oversat fx Mathilde Fibiger. Denne kan dog ikke henføres til en bestemt kanon, men går på tværs af de nævnte kanoner.

Omtalt litteratur:

Conrad, F. (2006). *For læg og lærd: studier i dansk litteraturhistorieskrivning, 1862 – ca. 1920*.

København: Museum Tusulanums Forlag.

Dahl, H. (26. oktober 2004). Stor debat om lille kanon. *kommunikationsforum.dk*.

Hansen, H. L. (2005). *Litterær erfaring og dialogisme*. København: Museum Tusulanums Forlag.

Henriksen, J. (20. januar 2015). Undervisningskanon ændret uden debat. *Kristeligt Dagblad*.

Kanonudvalget. (2004). *Dansk litteraturs kanon: rapport fra Kanonudvalget*. København:

Undervisningsministeriet.

Brodersen, R. B. (2013). Kanonbegreb(er) og kanonlister – fra antik teologisk mangfoldighed til moderne litterær og kulturel selskabsleg. I: Brodersen (red.) *Kanonisk selskabsleg i nordisk litteratur*. København: Nordisk Ministerråd, s. 53-82.

Thorsen, L. (23. november 2004). Kvinderne mangler i den litterære kanon. *Politiken*.

1.2 Referencegruppe

Helene Høyrup

Litteratursurveyen undersøger læseres kendskab til mange forskellige forfattere, litteraturformer og genrer – fra den uddannelsespolitisk kanoniserede litteratur til børne- og ungdomslitteratur, fantasy, international litteratur og populærlitteratur. Vi undersøger desuden, hvilken betydning unge læsere tillægger bestemte forfattere og typer af litteratur. I udformningen af spørgeskemaet har vi valgt at inddrage en referencegruppe bestående af folkebibliotekarer og udviklingskonsulenter inden for biblioteksverdenen. En tanke bag dette er, at forskellige faggrupper, fx dansklærere, kultur- og litteraturforskere samt bibliotekarer, har forskellige tilgange til litteratur. Deres viden kan supplere hinanden. Eksempelvis kan man betragte det børnelitterære felt som en kulturel kanonhistorie. I fraværet af litterær kanonisering har forskellige faggrupper nemlig på skift spillet en dominerende rolle i børne- og ungdomslitteraturens definering, tilblivelse, udgivelse og formidling (Clark, 2003; Lundin, 2004).

Et særligt formål med at invitere folkebibliotekarer ind som faglige sparringspartnere i litteratursurveyen er, at de kan levere input om, hvad der rent faktisk efterspørges hos læserne. Hvad er den undersøgte årgangs populære værker og forfattere, som det bl.a. kan dokumenteres i specifikke forfatteres udlånstal? Som supplement til den nationale kanontænkning, der har præget dele af uddannelsespolitikken i de senere år, findes der hos folkebibliotekarer desuden en lang tradition for at have et mere internationalt udsyn på litteratur (Lundin, 2004). Vi finder det alfa og omega for den aktuelle litteratursurvey og for det fortsatte arbejde med litteraturformidling at undersøge, om respondenterne kender og værdsætter både den danske og udenlandske litteratur, der er skrevet til dem som målgruppe. Endelig er folkebibliotekarer vant til at formidle genrer, der ofte ikke figurerer på uddannelsessystemets kanonlister, men som er populære blandt læsere. Et eksempel er fantasy, som læses på tværs af aldersgrupper, men man kan også pege på andre kanonhistorisk udgrænsede genrer og litteraturtyper. Igen er børne- og ungdomslitteratur et eksempel, idet den blev udgrænset af den modernistiske litteraturkanon og gjort til ”kiddie lit” (Clark, 2003).

I vores litteratursurvey vælger vi at inddrage bibliotekarers viden om litteratur som et nødvendigt supplement til uddannelsessystemets kanonlister. Vi er naturligvis klar over, at der læses anden litteratur i folkeskolen og gymnasiet end kanonlitteratur. I surveyen ønsker vi dog netop at afsøge et bredere litterært engagement hos målgruppen. Hvilken viden har de om forskellige former for

litteratur – dansk såvel som internationalt? Hvilke fortællinger og forfattere betyder noget for dem? Parallelt hermed taler nogle forskere i kultur- og litteraturformidling om, at der er brug for at sætte tidligere adskilte professioners optikker på litteratur i samspil. Herved kan der etableres en ”samskabelse”, eller i dette tilfælde en læselyst i forhold til et bredere litteratur- og kreativitetsbegreb, der matcher digitale medier (se fx Jenkins & Kelley (2013), der argumenterer for, at en konsekvens af digitale medier er, at børn og unge selv skal blive litterært skabende – ikke ud i den blå luft, men som et remix af de kulturelle fortællinger og artefakter, vi ønsker at formidle til dem).

Referencegruppen består af følgende personer, der både er valgt på baggrund af deres kvalifikationer og for at udgøre et nordjysk perspektiv:

Tone Lunden, udviklingskonsulent ved Hjørring Bibliotekerne

Sonja Ibach Nissen, udviklingskoordinator ved Aalborg Bibliotekerne

Brian Stephansen, bibliotekar ved Vesthimmerland Biblioteker

Vibeke Tillemann, bibliotekar ved Aalborg Bibliotekerne

Referencegruppens funktioner

Ud over at bidrage til at kvalificere spørgeskemaet i forhold til målgruppen af respondenter samt diskutere litteratursurveyens resultater kan det være en funktion for referencegruppen at indgå i drøftelser af, hvordan undersøgelsens resultater kan bruges i det fremadrettede arbejde med læselyst og litteraturformidling. I et samfundsmæssigt perspektiv er der brug for at afsøge nye grundlag og rationaler for samspil mellem institutioner og professioner. Hvordan kan man gentænke det institutionelle arbejde med litteratur, så det opleves som betydningsfuldt af unge læsere? Endelig vil det med et regionalt perspektiv være muligt at tilføre litteratursurveyen en praktisk dimension – fx et forskningsbaseret udviklingsarbejde med Nordjylland som foregangsregion i skabelsen af forpligtende samspil mellem uddannelser og kulturinstitutioner. Et yderligere fokuspunkt kan være at undersøge, hvordan man kan revitalisere arbejdet med litteratur i lyset af kanonhistorien og i forlængelse af en række principper i de nye medier.

Omtalt litteratur:

Clark, B. L. (2003). *Kiddie Lit. The Cultural Construction of Children's Literature in America*.

Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.

- Jenkins, H., & Kelley, W. (2013). *Reading in a Participatory Culture. Remixing Moby-Dick for the English Classroom*. Teachers College Press .
- Lundin, A. (2004). *Constructing the Canon of Children's Literature: Beyond Library Walls and Ivory Towers*. New York & London: Routledge.

1.3 Workshop med referencegruppen

Lone Kannegaard Johannessen

Formål

Referencegruppens overordnede formål var at bidrage med en anden viden og tilgang til litteratur. Gennem referencegruppens professioner har medlemmerne en tæt kontakt til læseren samt en litterær praksis, der bidrog som et supplement til kanontænkningen. Gennem workshops fik forskergruppen input til at bryde vanetænkningen og sætte nye tanker i gang.

Referencegruppen har bidraget med viden om unges læsevaner, hvilke genrer og enkeltværker, der er - og har været - populære, samt hvad der læses i mindre grad. Derudover har referencegruppen bidraget til diskussionen af litterær dannelse som begreb og som værktøj; forankret i deres mangeårige erfaring fra biblioteksverdenen.

Fremtidsworkshop om dannelse og læselyst

Første møde med referencegruppen lagde ud med en fremtidsworkshop, hvor referencegruppen blev delt i to, med en deltager fra forskningsgruppen i hver gruppe. Workshoppens bestod af tre diskussionsspørgsmål, her omtalt som faser. Der var afsat tid til fremlæggelse fra de to grupper efter hver fase.

Første fase var kritikfasen, hvor deltagerne blev opfordret til at se meget kritisk på litterær dannelse og læselyst i det 21. Århundrede. Deltagerne blev opfordret til at medtage al kritik også selvom gruppen ikke var enig.

Anden fase var utopifasen. Her blev deltagerne bedt om at komme med løsningsforslag til den førnævnte kritik. Virkeligheden skulle sættes ud af spil, og ingen løsningsforslag var for urealistiske eller utopiske. Deltagerne blev bedt om at tematisere og prioritere deres løsningsforslag.

I tredje fase skulle deltagerne drøfte temaerne fra utopifasen og komme med realistiske bud på løsningsforslag. I realitetsfasen skulle der udformes realistiske målformuleringer og handleplaner omkring litterær dannelse og læselyst i Danmark.

Fremtidsworkshoppens bidrog til en række spændende diskussioner om litterær dannelse som begreb og litterær dannelse i praksis. Der blev fokuseret på de praktiske forhold, der fremmer eller hæmmer læselysten og læsemulighederne hos unge i dag, samt på håb for fremtiden. Her blev større adgang til litteratur, både fysisk og online, særligt fremhævet.

Med afsæt i resultaterne fra litteratursurveyen, kan tanker og overvejelser fra referencegruppen fungere som inspiration til fremtidige artikler fra forskergruppen.

Workshop om forfatterliste

Herefter blev der afholdt en workshop om forfatterlisten, hvor referencegruppen blev præsenteret for de forfattere, der blev spurgt til i det pilotstudie, der blev foretaget i 2015. Kanonforfatterne og de supplerende kanonforfattere var undtaget, da forskergruppen havde vedtaget, at de var selvskrevne til spørgeskemaundersøgelsen.

Forfatterne fra pilotstudiet blev præsenteret på plancher, inddelt i de kategorier, som forskergruppen havde brugt i pilotstudiet. Referencegruppen blev bedt om at kommentere på både forfatterne, deres enkelte værker og på kategorierne som en helhed.

Igen blev det tydeliggjort, at det ikke var nødvendigt med konsensus blandt deltagerne. Alle holdninger, erfaringer og tanker var værdifulde.

Formålet med referencegruppens diskussion var, at bidragene skulle fungere som inspiration, når forskergruppen skulle vælge forfattere og værker inden for deres individuelle forskningsinteresser. Referencegruppen blev således ikke bedt om at udfærdige en liste, men derimod om frit at kommentere på de eksisterende forfattere på listen. Ud fra deres særlige viden og erfaring blev de bedt om deres bud på, hvilke forfattere de forventede, at unge mennesker har kendskab til i dag.

Særligt inden for ungdomslitteraturen foreslog referencegruppen nye forfattere og værker. Det blev kommenteret, at pilotundersøgelsen ikke indeholdt ”overgangslitteratur” eller ungdomslitteratur, også kaldet ”young adult” litteratur. Referencegruppen kom med forslag til, hvilke værker og genrer der er særligt populære på bibliotekerne. Heriblandt særligt det overnaturlige, ”chick lit” og dystopisk litteratur.

Referencegruppen bemærkede desuden, at meget af litteraturen fra pilotundersøgelsen var ”tung” voksenlitteratur. Der blev stillet spørgsmål til, om det var realistisk, at målgruppen havde læst det.

Med afsæt i referencegruppens anbefalinger reviderede forskergruppen forfatterlisten til spørgeskemaet.

1.4 Spørgeskemaet og dataindsamling - åbent datasæt

Henriette Roued-Cunliffe

Formålet med projektet var at indsamle data, der kunne være med til at besvare forskningsspørgsmål om forfatterkendskab og læsevaner blandt studerende, der lige har påbegyndt en videregående uddannelse på bachelor- eller professionsbachelorniveau. Til formålet er der blevet udviklet et spørgeskema med tre sektioner. Første sektion indeholder syv demografiske spørgsmål:

- Alder
- Køn
- Påbegyndt bacheloruddannelse
- Uddannelsessted
- Sidst afsluttede ungdomsuddannelse
- I hvilken kommune har du afsluttet din ungdomsuddannelse?
- Hvad er det højeste uddannelsesniveau hos de voksne, du er vokset op med? (Inkluderer stedforældre, plejefamilier, tætte bedsteforældre eller andre voksne, der har påvirket din opvækst)

I spørgeskemaet blev der spurgt til den eksakte alder frem for aldersgrupperinger, idet vi formoder at respondenterne hovedsageligt vil være mellem 20 og 25 år, og vi dermed kan undersøge svarene mere detaljeret inden for denne gruppe. Derudover har vi valgt at spørge til køn og påbegyndt uddannelse for at se, om disse kunne være indikatorer for forfatterkendskab og læsevaner. Vi spurgte til den sidst afsluttede ungdomsuddannelse, og hvilken kommune denne blev afsluttet i samt det højeste uddannelsesniveau, som respondenterne er vokset op med for at forstå deres baggrund, både geografisk og socialt.

Anden sektion indeholder fem spørgsmål om de studerendes læsevaner:

- Hvilket format foretrækker du, at din litteratur er i, når du skal læse? (Svarmuligheder: Fysisk format, Digitalt format, Ingen foretrukne)
- Hvordan er fordelingen mellem den litteratur du læser fysisk og det, du læser i digitalt format?
- Læser du litteratur på engelsk eller på andre fremmedsprog? Vælg den fordeling, der passer bedst.
- Hvordan har du interageret med litteratur? (Svarmuligheder: læst, anmeldt, samlet på bøger, skrevet fanfiction, skrevet originale historier, højtlesning i familien/hjemmet, højtlesning i det offentlige rum, læseklubber/grupper, poetry slam/fortællercafe, cosplay, deltaget i fandom, tegnet, spillet computerspil)

- Hvem eller hvad har påvirket dine læsevaner? (Svarmuligheder: underviser/skole, familie, venner, folkebiblioteket, skolebiblioteket, anmeldelser, goodreads.com, facebook.com, tumblr.com, fanfiction hjemmesider, blogs, andre hjemmesider)

Disse fem spørgsmål blev stillet med henblik på at indsamle empirisk data om de unges læsevaner generelt men også med det formål at kunne krydsreferere disse svar med de demografiske svar og forfatterkendskab. Fx er der en sammenhæng mellem de der deltager i cosplay og de for hvem fantasy-genren har stor betydning eller er der en sammenhæng imellem de der har haft højtlesning i familien/hjemmet og de der kender til børnelitteratur skrevet til deres forældres generation?

Tredje sektion indeholder syv spørgsmål til 80 forskellige forfattere eller genrer. Spørgsmålene er:

- **Har læst** - Sæt kryds her, hvis du har læst en eller flere af forfatterens historier eller uddrag deraf.
- **Har set tv/film** - Sæt kryds her, hvis du har set en eller flere tv-serier eller film baseret på forfatterens historier.
- **Kender historierne** - Sæt kryds her, hvis du kender handlingen i en eller flere af forfatterens historier, men ikke har læst eller set tv/film.
- **Hørt titlerne/navnet** - Sæt kryds her, hvis du har hørt forfatterens navn eller navnet på titlerne, men ikke kender handlingen i historierne eller har set tv/film.
- **Kender ikke** - Sæt kryds her, hvis du ikke kender forfatteren eller ikke har hørt om nogen af titlerne.
- **I tvivl** - Sæt kryds her, hvis du er i tvivl, om du kender forfatteren eller nogle af historierne.
- **Betydning for dig** - Hvor meget har den pågældende forfatter og/eller historier betydet for dig personligt? Vælg 0, hvis det intet har betydet for dig, eller fra 1-5, hvor 1 er lavest betydning og 5 er højest betydning.

Forfatterne

Der spørges til i alt 80 forfattere og genrer. Halvdelen af forfatterne og genrerne er valgt, fordi de optræder på de officielle kanonlister: Folkeskolens litteraturkanon, Gymnasiale uddannelsers litteraturkanon, tillæg til folkeskolens litteraturkanon og tillæg til den gymnasiale kanon. De obligatoriske kanonforfattere inkluderer de to forfattere, der blev tilføjet til Folkeskolens litteraturkanon i 2014: Tove Ditlevsen og Henrik Ibsen. Ditlevsen og Ibsen erstattede Klaus Rifbjerg og Martin A. Hansen. Rifbjerg og Hansen er dog stadig på de gymnasiale uddannelsers litteraturkanon. Tillægsforfatterne følger Dansk litteraturs kanon fra 2004 på trods af at der ligeledes var kommet nye tillægsforfattere i 2014 som vi ikke har medtaget. Vi vurderer dog, at det ikke har afgørende betydning for resultaterne, da de studerende, der starter på 1. semester bachelor eller professionsbachelor i 2016, vil have afsluttet deres folkeskoleuddannelse i 2014 eller tidligere.

Målgruppen for denne litteratursurvey har således ikke modtaget folkeskoleundervisning ud fra de ændringer, der blev lavet til folkeskolens litteraturkanon. Forfatterne, der efter 2014 er inkluderet i tillæg til folkeskolens litteraturkanon, men som der ikke spørges til i vores litteratursurvey er:

Amalie Skram, Thorbjørn Egner og Robert Storm Petersen.

Den anden halvdel er udvalgt af forskergruppen på baggrund af forskellige forskningsinteresser med kategorier som fx fantasy, børnelitteratur skrevet til tidligere generationer, Forfatterskolen, blockbusters, international prisvindende litteratur, ny ungdomslitteratur, kvindelige forfattere. De enkelte forfattere under disse kategorier er udvalgt i fællesskab på baggrund af pilotstudiet, workshoppen med referencegruppen og individuelle forskningsinteresser.

Værker

I spørgeskemaet er hver forfatter repræsenteret med 1-3 værker. Begrænsningen på tre er valgt for overskuelighedens skyld i opbygningen af spørgeskemaet. De tre forslag er udelukkende ment som inspiration. Havde de adspurgte læst et andet værk af forfatteren end de tre eksempler, skulle der stadig angives: "Har læst bogen". Ved forfattere med mange bogudgivelser blev de tre repræsentanter valgt ud fra en almen forståelse af 'hovedværker', de mest genkendelige, de værker der repræsenterer forskningskategorierne eller værker, der er repræsenteret i undervisningsmateriale fra folkeskolen. Det vil sige værker, der blandt andet bliver præsenteret i Kanon i Dansk bøgerne. Ved digterne - særligt salmedigterne - var de mest kendte digte og salmer medtaget som eksempler - ikke titlen på den digtsamling de er udgivet i. Dette var for at lette genkendeligheden til digteren. Eksemplerne ved Hans Adolph Brorson var således salmerne "Mit Hjerte altid vanker", "Op! al den ting som Gud har gjort" og "Den yndigste rose er funden" og ikke titlen på digtsamlinger som fx "Troens rare Klenodie" og "Svanesang."

Omvendt var Benny Andersens digtsamling "Samlede digte 1960 – 1996" medtaget, da det er Andersens mest populære og formentlig ville vække genkendelse hos deltagerne.

Fravalgte værker

I få tilfælde blev tekster af en forfatter bevidst fravalgt som eksempler i spørgeskemaet. Det drejer sig fx om "Snedronningen" af H.C. Andersen og "Aladdin eller Den forunderlige Lampe" af Oehlenschläger. Lystspillet Aladdin, inspireret af eventyret fra "Tusind og én nat". Aladdin er fravalgt, da vi vurderede, at karakteren Aladdin vil blive genkendt på baggrund af Disney-filmen, uden tilknytning til Oehlenschläger. Vi vurderede, at resultaterne ikke ville blive repræsentative for hans forfatterskab. Snedronningen er fravalgt, da filmatiseringen "Frozen" har opnået en kolossal

kommerciel succes. Igen vurderede vi, at "Frozen" vil blive genkendt uden tilknytning til H.C. Andersens forfatterskab og derfor ikke vil give et repræsentativt resultat af kendskabet til H.C. Andersen. Se listen over forfattere i bilag 1.

Spørgeskemaet blev udviklet af Roued-Cunliffe med brug af MySQL, PHP og JavaScript, særligt til formålet. Dette var især for at få et langt spørgeskema med mange spørgsmål til at virke mere overskueligt gennem design. Se screenshot af spørgeskemaet i bilag 3.

Resultaterne af spørgeskemaet bliver præsenteret i denne rapport, og derudover bliver selve datamaterialet tilgængeliggjort online på en måde, så respondenterne ikke kan identificeres og i et format, så de kan bruges af andre forskere, bibliotekarer, undervisere, politikere, journalister, mm.

Følgende datasæt er tilgængeliggjort som åbne datasæt:

- Datasæt 1: Læsevaner – fordelt på køn og alder (interaktion med litteratur, indflydelse på læsning, sprog der læses på, medieformat og læsning)
- Datasæt 2: Læsevaner – fordelt på BA og PBA-uddannelse og sted (interaktion med litteratur, indflydelse på læsning, sprog der læses på, medieformat og læsning)
- Datasæt 3: Læsevaner – fordelt på ungdomsuddannelser, sted og familie (interaktion med litteratur, indflydelse på læsning, sprog der læses på, medieformat og læsning)
- Datasæt 4: Forfatterkendskab – fordelt på køn og alder (læst, set, kender historien, har hørt om, kender ikke, husker ikke, betydning)
- Datasæt 5: Forfatterkendskab – fordelt på BA og PBA-uddannelse og sted (læst, set, kender historien, har hørt om, kender ikke, husker ikke, betydning)
- Datasæt 6: Forfatterkendskab – fordelt på ungdomsuddannelse, sted og familie (læst, set, kender historien, har hørt om, kender ikke, husker ikke, betydning)

2. Resultater

Henriette Roued-Cunliffe

Målgruppen for denne litteratursurvey var 1. semester studerende på bachelor- og professionsbacheloruddannelserne i Danmark, der påbegyndte deres uddannelse i efteråret 2016. Dansk Statistik skelner i deres offentlige statistikmateriale ikke mellem mellemlange videregående uddannelse (MVU) og professionsbachelor (PBA). Vi kendte ved undersøgelsens start derfor ikke det præcise tal for studerende, der startede på en bachelor- og en professionsbacheloruddannelse året før. Men med et optag på lidt under 30.000 studerende på bacheloruddannelserne alene i 2015 havde vi en rettesnor for den potentielle undersøgelsesgruppe i 2016 (Danmarks Statistik, 2017a).

Målet var at nå ud til alle informanterne i vores valgte undersøgelsesgruppe: 1. års bachelor og professionsbachelor, der påbegyndte uddannelsen i efteråret 2016. I første omgang sammensatte vi en liste over alle studievejledere, som fik en e-mail i slutningen af august 2016. Vi forespurgte, om studievejlederne ville dele linket til spørgeskemaet med de studerende ved studiestart. Desværre meldte en del studievejledere tilbage, at de pga. uddannelsesinstitutionens regler ikke måtte viderebringe linket til spørgeskemaet. Andre ønskede ikke at viderebringe spørgeskemaet til deres studerende, oftest med begrundelsen, at deres studerende allerede blev bedt om at besvare mange spørgeskemaer af relevans for det pågældende studie. En mindre del videresendte spørgeskemaet, men alligevel besluttede vi at finde alternative måder til at nå undersøgelsesgruppen.

Vi søgte deltagere på uddannelsesstedernes forskellige virtuelle opslagstavler gennem undervisningskollegaer og gennem Facebook. Vi fik opslag ud både på de officielle sider på Facebook, som uddannelsesinstitutionerne har oprettet til deres studerende, og på private Facebook-grupper oprettet af de studerende selv som kommunikationsforum for deres hold eller årgang.

Første udfordring var altså at få linket til spørgeskemaet ud til undersøgelsesgruppen. Den næste udfordring var derefter, at mange studerende ikke besvarede, eller ikke nåede hele vejen igennem det meget lange spørgeskema med 80 forfattere. Vi vurderer, at længden af spørgeskemaet sammenholdt med målgruppen skabte grundlag for en del bortfald. Det er typisk kvinder, ældre og personer med en lang uddannelse, der er mest villige til at svare på spørgeskemaer (Hansen, Marckmann, Nørregård-Nielsen, Rosenmeier, & Østergaard, 2015, s. 87). Vores målgruppe

bestående af mange yngre personer, der lige er begyndt på en bachelor- og professionsbacheloruddannelse, er således svære at få besvarelser fra. Resultatet blev 840 besvarelser fra studerende, der september 2016 begyndte på 1. år på en bachelor- eller professionsbacheloruddannelse i Danmark. I den sidste ende har vi fået et resultat, hvor repræsentationen fra forskellige uddannelser og landsdele var dækkende, som man kan se i det følgende afsnit.

Vi vil præsentere dataene i en univariant analyse, dvs. vi undersøger en variabel ad gangen. Til sidst vil vi præsentere enkelte tabeller med to variabler, hvor forfatterkendskab og betydning præsenteres i forhold til hvilken region de studerende tog deres ungdomsuddannelse i.

Omtalt litteratur:

Danmarks Statistik. (31. januar 2017a). *Bacheloruddannelser*. Hentet fra

<http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/fuldtidsuddannelser/bacheloruddannelser>

Hansen, N.-H. M., Marckmann, B., Nørregård-Nielsen, E., Rosenmeier, S. L., & Østergaard, J. (2015). *Spørgeskemaer i virkeligheden*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

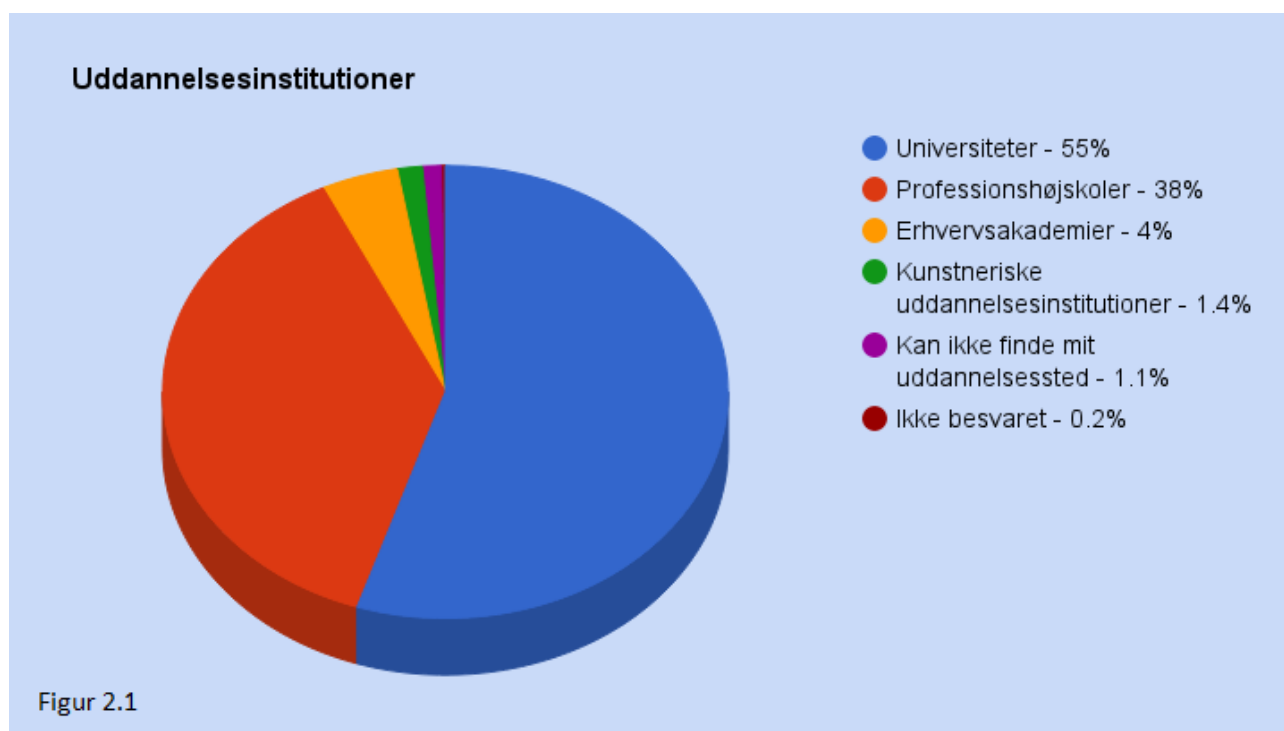
2.1 Demografi

Henriette Roued-Cunliffe

Bachelor- og Professionsbacheloruddannelser

For at kunne forstå bredden i undersøgelsen og sikre os, at de rette studerende besvarede spørgeskemaet, spurgte vi til påbegyndt bachelor- eller professionsbacheloruddannelse og uddannelsessted. Se bilag 2 for den fulde liste.

Størstedelen af besvarelserne kom fra studerende på landets universiteter og professionshøjskoler, med 55 % fra universiteterne og 38% fra professionshøjskolerne. Herefter kom erhvervsakademierne med 4 % og de kunstneriske uddannelsesinstitutioner med 1,4% (Figur 2.1) Kategorierne er baseret på Uddannelses- og Forskningsministeriets opdeling af det videregående uddannelsessystem (Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2017). De kunstneriske uddannelser omfatter de tre skoler: Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering, Arkitektskolen Aarhus og Designskolen Kolding.

Uddannelsessted

Vi har gjort et ligeligt forsøg på at nå ud til alle uddannelsessteder, der havde et optag på bachelor- eller professionsbachelorniveau gennem studievejledningen (Tabel 2.2). Responsen fra de respektive uddannelsesinstitutioners studievejledning har varieret, hvilket har resulteret i alternative planer for at nå de studerende (se beskrivelse ovenfor).

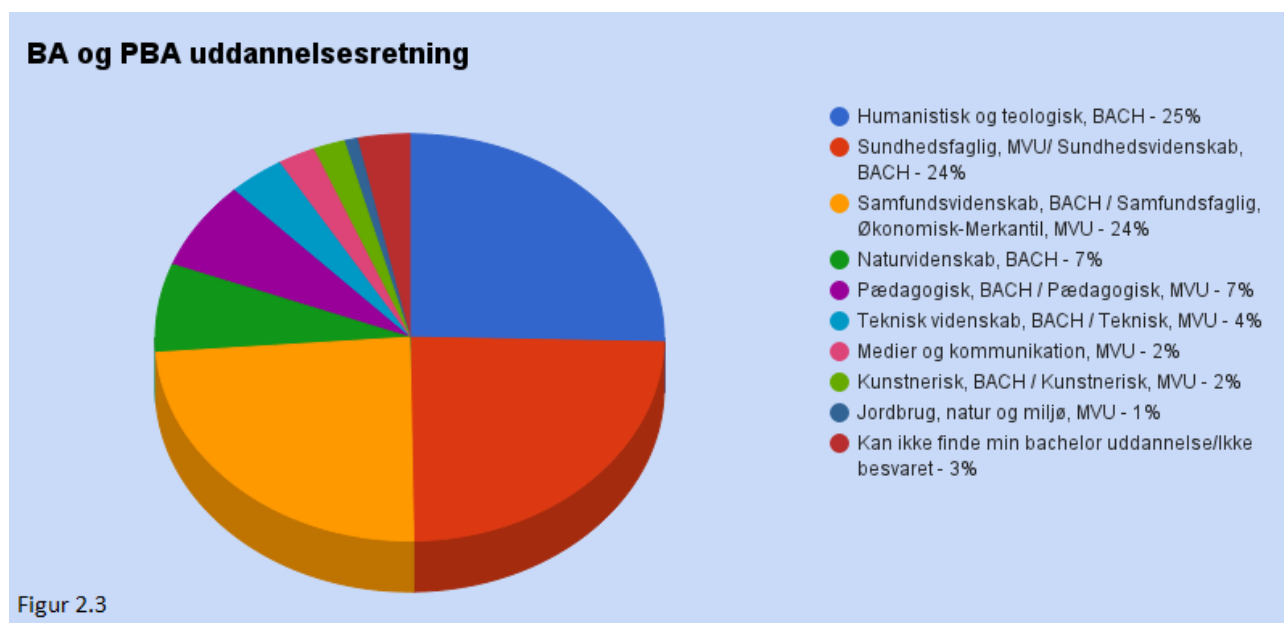
Tabel 2.2 - Besvarelser fordelt på uddannelsessted	
Uddannelsessted	Procent
Københavns Universitet	22.5%
Aalborg Universitet	18.2%
VIA University College	17.1%
Aarhus Universitet	7.4%
University College Lillebælt	7.0%
Professionshøjskolen UCC	5.2%
University College Nordjylland	4.9%
Syddansk Universitet	3.5%
Danmarks Medie- og Journalisthøjskole	2.6%
Erhvervsakademi Aarhus	2.1%
Copenhagen Business School	2.1%
Roskilde Universitet	1.3%
Arkitektskolen Aarhus	1.2%
Erhvervsakademi Sjælland	1.2%
Cphbusiness - Copenhagen Business Academy	0.6%
University College Sjælland	0.5%
University College Syddanmark	0.5%
Erhvervsakademiet Lillebælt	0.4%
Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering	0.2%
Danmarks Tekniske Universitet	0.1%
Har ikke besvaret	0.2%
Kan ikke finde mit uddannelsessted	1.1%

BA og PBA uddannelsesretning

Med udgangspunkt i Dansk Statistiks kategorisering af de danske bacheloruddannelser og de mellemlange videregående uddannelser - MVU - har vi samlet kategorierne for at skabe overblik over, hvilke uddannelsesretninger der har deltaget i denne litteratursurvey (Danmarks Statistik, 2017b).

I vores survey er det kun bachelor- og professionsbachelorstuderende, der har deltaget. Vi har derfor ændret Dansk Statistiks betegnelser fra fx "Sundhedsfaglig, MVU" til "Sundhedsfaglig, PBA" for at undgå forvirring og for at tydeliggøre, at der kun er tale om bachelor- og professionsuddannelser.

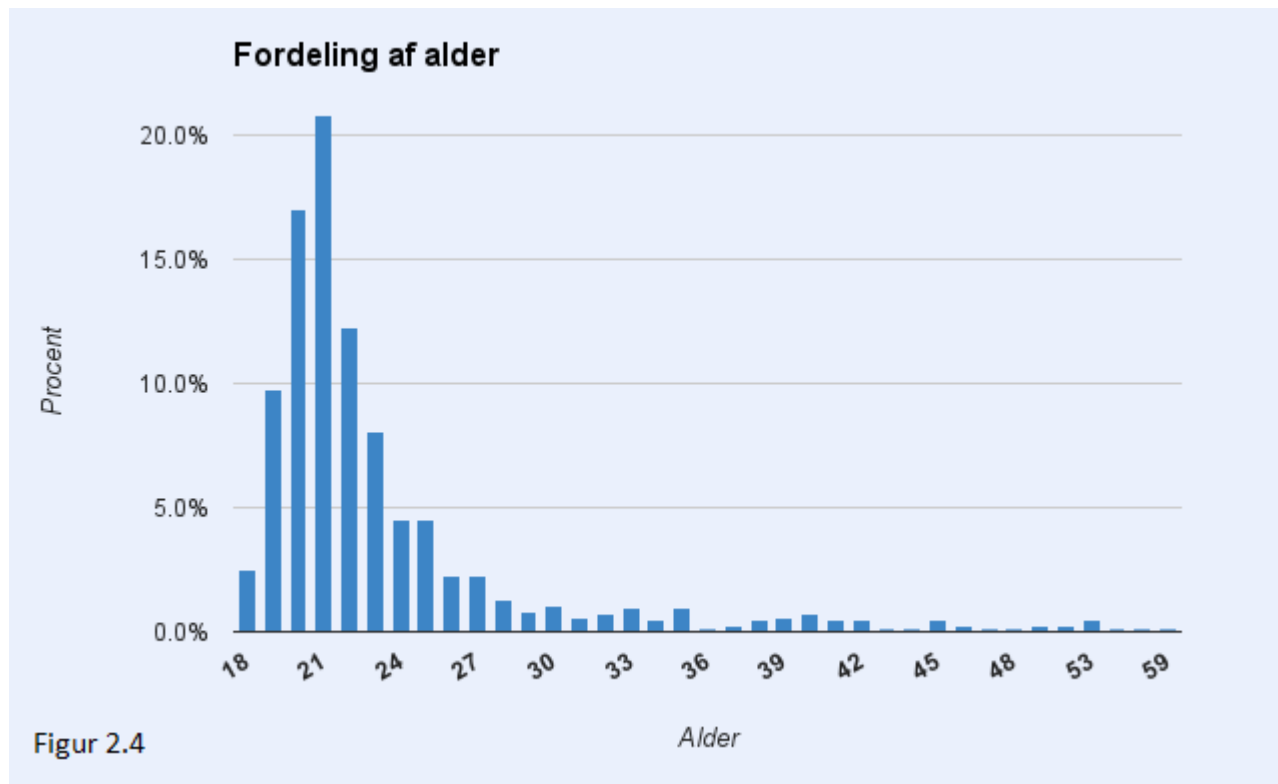
Som det ses i figur 2.3, fordeler respondenterne fra de tre største uddannelsesretninger sig med ca. en fjerdedel fra hver. 25 % fra "Humanistisk og teologisk, BA", 24 % fra "Sundhedsfaglig, PBA/ Sundhedsvidenskab, BA" og 24% "Samfundsfaglig, Økonomisk-Merkantil, PBA / Samfundsvidenskab, BA". De resterende uddannelsesretninger fordeler sig på den sidste fjerdedel.

Alder

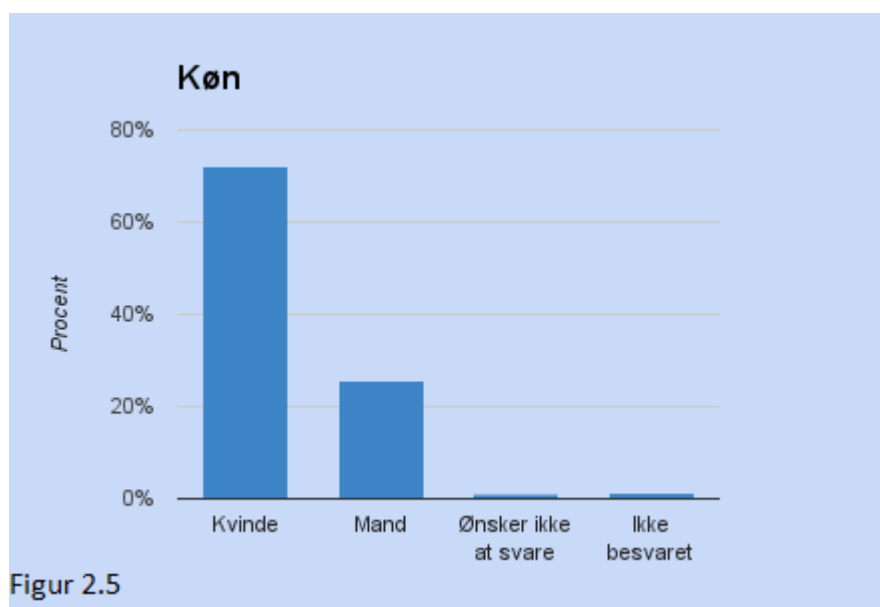
Gennemsnitsalderen for besvarelserne på surveyen er 23,5 år og fordeler sig med flest respondenter i starten og midten af 20'erne med størst forekomst af 21-årige (20, 8 %) (Figur 2.4). Yngste

deltager er 18 år, og ældste er 59 år. Der var 29 personer, som ikke svarede på dette spørgsmål, eller hvor besvarelsen ikke blev registreret korrekt.

Køn

Køn fordeler sig med 72 % kvinder og 26 % mænd, og i alt 2% ønskede ikke at besvare eller havde undladt at besvare spørgsmålet (Figur 2.5).

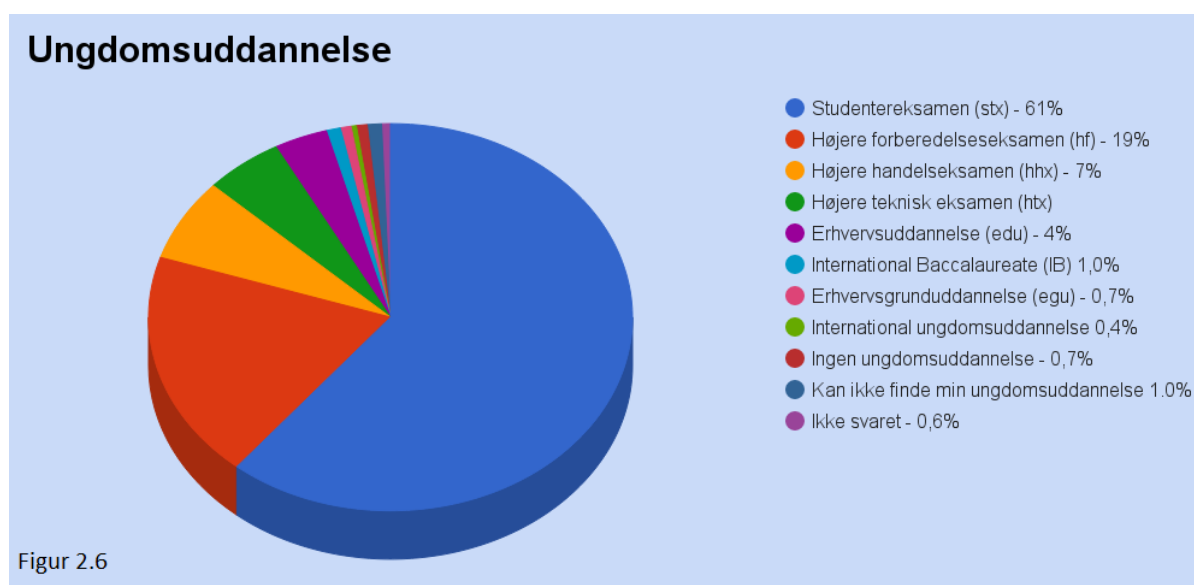
Et så stort flertal af kvinder må betragtes som en skævvridning i forhold til repræsentationen i den adspurgte undersøgelsesgruppe. En forklaring kan være, at det oftere er kvinder, der svarer på spørgeskemaer. Bortfald ses oftest blandt mænd, yngre og personer med kort uddannelse. Da målgruppen for denne undersøgelse er bachelorstuderende på 1. år, er det ikke usandsynligt, at en stor del af forklaringen på kønsfordelingen kan findes i selve målgruppen (Hansen, Marckmann, Nørregård-Nielsen, Rosenmeier, & Østergaard, 2015, s. 87).

Dette resultat har den konsekvens, at efterfølgende resultater skal ses i lyset af en overvægt af kvindelige respondenter.

Sidst afsluttede ungdomsuddannelse

Vi bad respondenterne om at tilkendegive deres sidst afsluttede ungdomsuddannelse, samt i hvilken kommune denne fandt sted. Dette var med henblik på at sætte vores survey ind i en geografisk og uddannelsesmæssig kontekst.

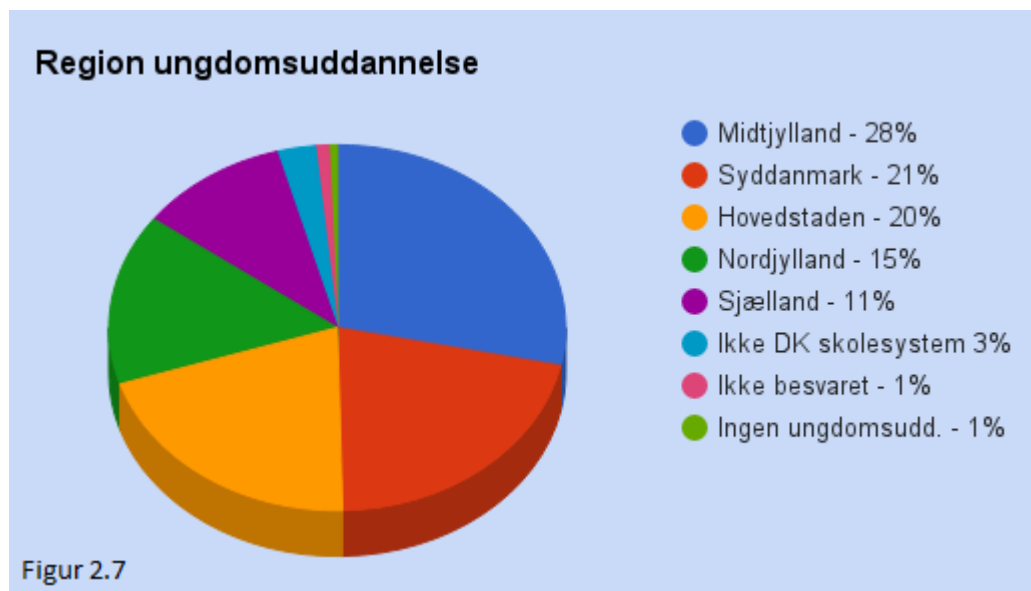
Ca. 92 % af dem, der har besvaret undersøgelsen, har en gymnasial uddannelse, hvor det er lovpligtigt at undervise i Dansk litteraturs kanon - stx, hf, hhx og htx (Undervisningsministeriet, 2017) (Figur 2.6). De bør altså have stiftet bekendtskab med de 14 forfattere og en genre, der optræder i Dansk litteraturs kanon for gymnasiale uddannelser. Vi har en formodning om, at størstedelen ligeledes har stiftet bekendtskab med kanonforfatterne gennem folkeskolen. For at begrænse antallet af spørgsmål valgte vi dog ikke at spørge til, hvor eller hvilken skolegang de adspurgte havde før deres ungdomsuddannelse. 1,4 % har en International Baccalaureate (IB) eller anden international ungdomsuddannelse og må forventes at have stiftet bekendtskab med flere internationale forfattere.

Kommuner - regioner

I spørgeskemaet spurgte vi til, hvilken kommune man havde afsluttet sin sidste ungdomsuddannelse i. Svaret er fordelt på regioner og viser en nogenlunde jævn fordeling ud over landet (Figur 2.7).

Se fuld liste over kommuner i bilag 4.

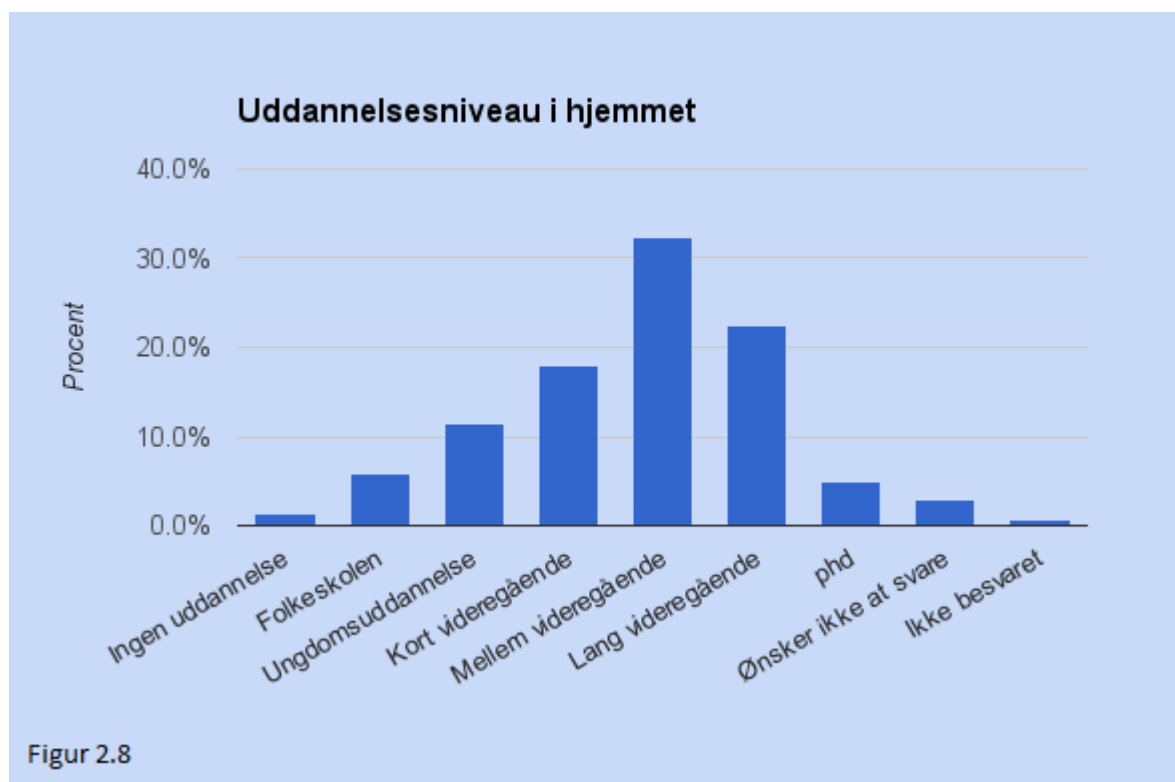
Uddannelsesniveau

Vi spurgte til uddannelsesniveau hos de voksne, deltagerne er vokset op med. Dette var med henblik på at undersøge, om hjemmets uddannelsesmæssige baggrund har indflydelse på de adspurgtes læsevaner og forfatterkendskab. En af de bagvedliggende tanker ved kanonundervisningen er at ligestille studerende, der kommer fra et "hjem med reel" med dem, der ikke gør (Weinreich, 2017). En sammenligning mellem hjemmets uddannelsesniveau og forfatterkendskab vil belyse, om det også er tilfældet.

Størstedelen af de adspurgte kommer fra et hjem med en voksen med en mellemlang videregående uddannelse (32 %). Derefter følger lang videregående uddannelse (22 %), kort videregående uddannelse (18 %), ungdomsuddannelse (12%), folkeskole (6%) og ph.d. (5 %). Tre procent ønskede ikke at besvare spørgsmålet (Figur 2.8).

Dette er et spørgsmål, hvor man må regne med en større usikkerhed i forhold til, om respondenterne kender eller kan huske, hvilket uddannelsesniveau deres forældre eller andre voksne i hjemmet har. Dette er yderligere problematiseret af, at måderne at betegne uddannelsesniveauerne er skiftet over tid, så det for mange kan stå uklart, hvad forskellene er på for eksempel en kort, mellemlang og lang

videregående uddannelse. Alligevel var det til dette spørgsmål ikke muligt at vælge “ved ikke”, da vi frygtede, at et overtal således ville vælge denne mulighed frem for at tilkendegive deres bedste bud. Ovenstående resultater skal hermed ses som de adspurgte fornemmelse af uddannelsesniveau fremfor for faktum, da vi i undersøgelsesdesignet ikke opfordrede de adspurgte til at sætte spørgeskemaet på pause og genoptage det, efter at de havde spurgt forælder eller anden voksen i hjemmet om uddannelse.

Omtalt litteratur:

Danmarks Statistik. (31. januar 2017b). *1: Disced hovedområde for igangværende uddannelser*.

Hentet fra <http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/Nomenklaturer/ny-uddannelsesklassifikation-DISCED-15/disced-hovedomraade-for-igangvaerende-uddannelser>

Hansen, N.-H. M., Marckmann, B., Nørregård-Nielsen, E., Rosenmeier, S. L., & Østergaard, J. (2015). *Spørgeskemaer i virkeligheden*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Uddannelses- og Forskningsministeriet. (31. januar 2017). *Overblik over det videregående uddannelsessystem*. Hentet fra <http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/videregaende->

uddannelse/overblik-over-det-videregaende-uddannelsessystem/overblik-over-videregaende-uddannelsessystem#cookieoptin

Undervisningsministeriet. (31. januar 2017). *Fag og læreplaner*. Hentet fra

<https://www.uvm.dk/Uddannelser/Gymnasiale-uddannelser/Fag-og-laereplaner>

Weinreich, T. (31. januar 2017). *Kanon og litteraturpædagogik*. Hentet fra Børnenes

litteraturhistorie: http://www.boerneweslitteraturhistorie.gyldendal.dk/kanon_og_litt.html

2.2 Læsevaner

Helene Høyrup

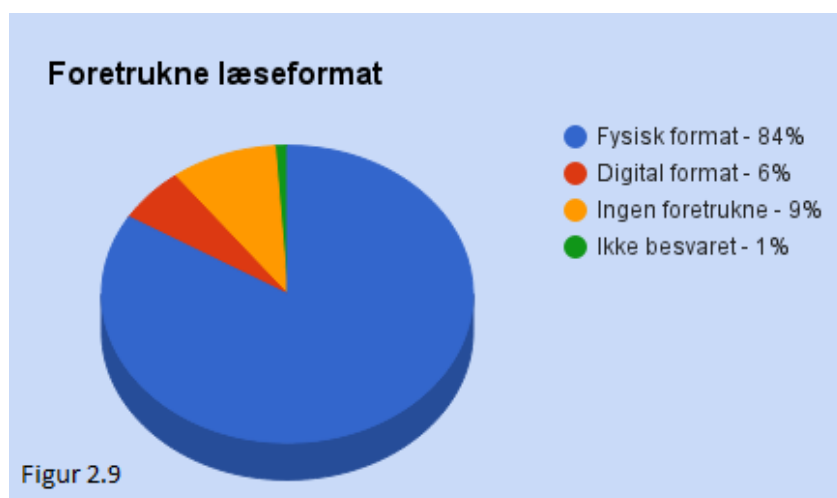
Vi lever i en tid, hvor medieformaterne er under ombrydning, og der ofte kan vælges mellem flere medieplatforme. Litteratur og fortællinger kan vi eksempelvis få adgang til via en fysisk bog, PC, e-bogslæsere eller mobile medier som tablet eller smartphone. Samtidig satser mange forlag og uddannelsesinstitutioner i dag stærkt på digital formidling af undervisningstekster, hvilket kan reducere omkostningerne til tilgængeliggørelse betragteligt. Via folkebibliotekerne kan man endvidere vælge mellem at låne bøger i fysisk format eller at få dem straks som e-bøger. Men hvad foretrækker læserne?

Fysisk eller digitalt format

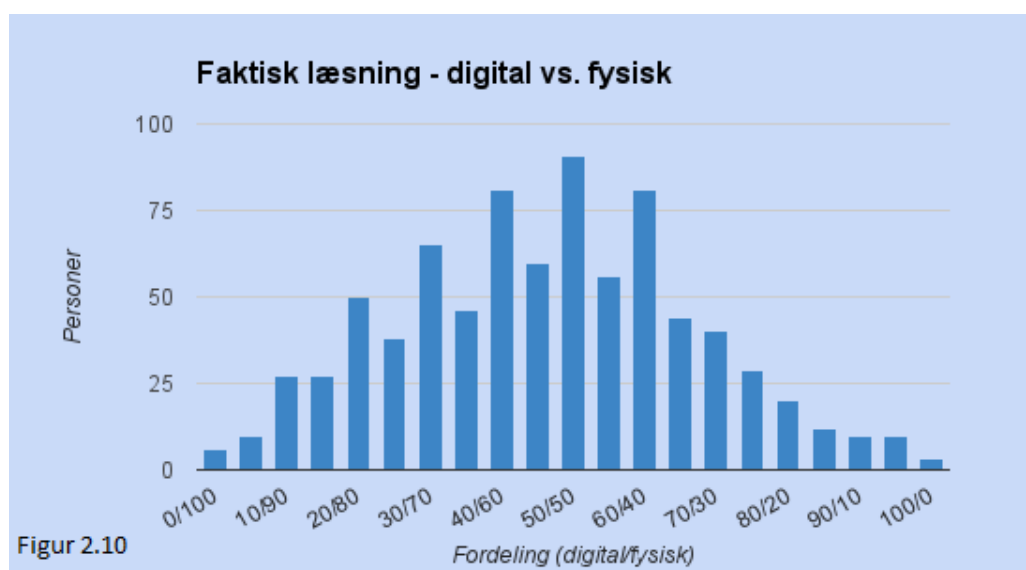
De hastige teknologiske ændringer og muligheden for, at vi i dag kan få adgang til tekster via flere medieplatforme, gør det naturligt at spørge læsere om, hvilket medieformat de foretrækker, at læsningen udspiller sig på (i videre forstand bør vi begynde at undersøge, om og i så fald hvordan fiktionslæsning og faglig videnstilegnelse ændrer sig, hvis man går fra læsning i fysiske bøger til læsning på skærm). Tankevækkende nok viser flere empiriske undersøgelser fra USA, at en del ”digitalt indfødte” foretrækker at læse fysiske bøger frem for skærmlæsning - både til lystlæsning og uddannelsesformål. Et pilotstudie i digitale fagbøger foretaget på University of Washington i 2015 viste således, at en fjerdedel af de adspurgte collegestuderende stadig købte papirversioner af bøgerne, selv om de kunne få adgang til de samme digitale fagbøger gratis. Nogle af argumenterne for at foretrække den fysiske bog var, at den ifølge respondenterne lægger op til en grundigere læsning med færre distraktioner end skærmlæsning (Baron, 2015). Det kan være lettere at overskue en tekst, når den foreligger i fysisk form. Andre fremhævede, at bøgernes materielle kvaliteter, såsom fornemmelsen af at bladere og orientere sig i bogen, også er vigtige for læseoplevelsen. På dansk grund er disse spørgsmål om, hvad man kunne kalde læsningens medieforankring eller -specificitet, kun undersøgt sporadisk. Der er brug for at udvikle viden og evidens på området. I et fremadrettet perspektiv er der behov for at udvide og nuancere den empiriske undersøgelse af læsevaner, bl.a. ved at stille mere differentierede spørgsmål til medieformaternes betydning for læsning, videnstilegnelse og oplevelse.

På spørgsmålet om ”hvilket format foretrækker du, at din litteratur er i, når du skal læse”, svarer 84 % af respondenterne i vores litteratursurvey, at de helst vil læse litteratur i fysisk format. Seks

procent foretrækker at læse i digitalt format, mens 9 % ikke har nogen foretrukne præferencer til det medieformat, som de læser på. En procent (9 personer) har ikke besvaret spørgsmålet (Figur 2.9)

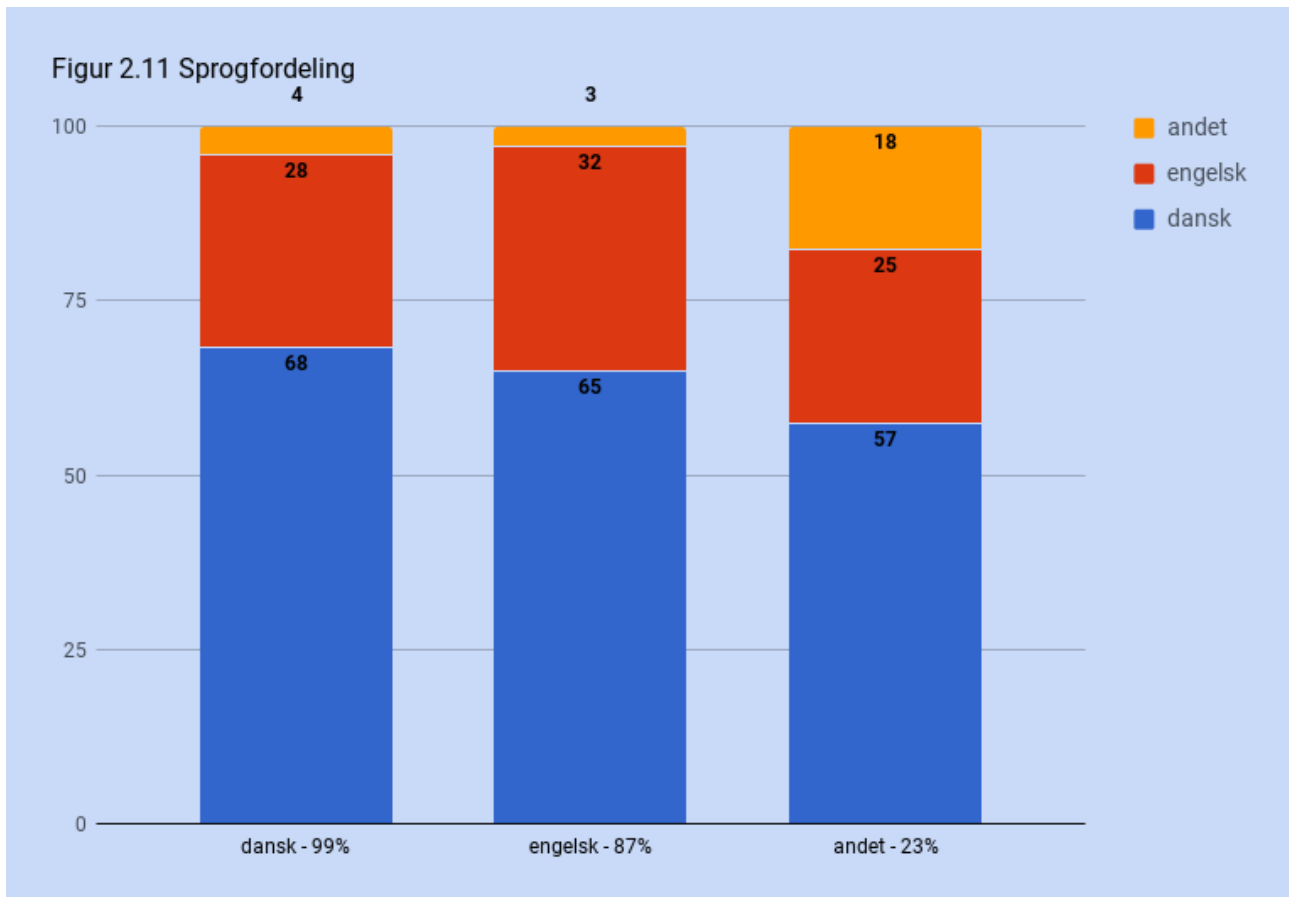
Det er værd at understrege, at vi i vores spørgsmål til læsevaner ikke sonder mellem læsning af skønlitteratur og faglitteratur. Vi kan derfor ikke udtale os om de undersøgte læseseres oplevelse af forholdet mellem medieformat og den kvalitative tilegnelse af henholdsvis faglitteratur eller fiktion. Derimod kan vi konstatere, at der findes en større uoverensstemmelse mellem det format, som de fleste respondenter foretrækker at læse på – nemlig den fysiske bog – og så distributionen af medieformater i den faktiske læsning. På spørgsmålet om, ”hvordan er fordelingen mellem den litteratur, du læser fysisk, og det du læser i digitalt format?”, kan vi konstatere en mere ligelig vægtning mellem faktisk læsning af fysiske bøger og digital læsning – ja, næsten en normal fordelingskurve. Selv om 84 % af de adspurgte svarer, at de foretrækker at læse i en fysisk bog, er det altså langt flere, der faktisk læser i et digitalt format (Figur 2.10).

Respondenterne har formodentlig en forhåndsforventning om, at spørgeskemaundersøgelsen drejer sig om skønlitteratur, eftersom dette er den litteratur vi spørger ind til i forhold til forfatterkendskab. Dette kan have farvet svarene om den fysiske bog som præference, eftersom fiktion typisk forbindes med et begreb om (positiv) læseoplevelse, såsom fordybelse, ”immersion” og nydelse – begreber der udspiller sig anderledes i såkaldt transmediale universer, altså narrativer der udspiller sig på flere medier, evt. med en arbejdsdeling mellem disse (Mackey, 2007). Dog peger amerikanske undersøgelser som sagt på, at en del unge studerende også foretrækker den fysiske bog i forbindelse med faglig læsning, og at de mener, den lægger op til en grundigere læsning. I vores litteratursurvey findes der en overvægt af kvinder blandt respondenterne. Det skal derfor understreges, at der også kan figurere et kønsaspekt i, hvilket medieformat der foretrækkes. Kønsvægtningen gør naturligvis ikke svarresultatet mindre relevant, da køn generelt er et af de vigtigste parametre for medie- og kulturbrug. Det er dog vigtigt at vi har en empirisk og opdateret viden om dette, inden vi vælger medieformat på de unge brugeres vegne. De ovennævnte amerikanske undersøgelser peger som sagt også på, at det ikke mindst er specifikke egenskaber ved medier, der får læsere til at vælge et medieformat frem for et andet.

Sprog – dansk eller engelsk?

Læsevaner er kulturhistoriske kompetencer, der ændrer sig over tid. Engang havde man kun adgang til et begrænset sæt af genrer og måske kun et enkelt skriftsprog, men i nutidens globale verden flyder tegnene mere ”frit”. Populærkulturens fortællinger og tværmediale universer som Harry Potter (Waade & Toft-Nielsen, 2015) oversættes stadig til dansk, men mange læsere vil ikke vente på den danske oversættelse, inden de sætter tænderne i den nye fortsættelse af en længe ventet fortælling. Vi har derfor fundet det interessant at undersøge, hvorvidt og i hvilket omfang de studerende læser på andre sprog end dansk.

Respondenterne blev spurt til hvilke sprog de læste og hvad de mente fordelingen for dem var mellem dansk, engelsk og andre sprog. Mens 99% læser på dansk så ligger den gennemsnitlige læsning på dansk kun på 68% for den gruppe. Samtidig svarer hele 87% af respondenterne at de læser på engelsk og for denne gruppe er gennemsnitlige fordeling for læsning på engelsk på 32%. Til sidst svarer 23% at de læser andre sprog end dansk og engelsk og i denne gruppe læses der i gennemsnit 18% på disse andre sprog. Det er naturligvis ikke skolens kanonlitteratur, der optræder her, da hele ideen med denne kanon og det litteraturkoncept, der ligger bag den, netop er at styrke den nationalt forankrede litteratur. Resultatet kan indbefatte læsning på engelsk i uddannelsessystemet, mens det forekommer sandsynligt, at en høj score afspejler, at en nærmere bestemt del af fritidslæsningen foregår på engelsk. Det ville være værd at undersøge de demografiske variable inden for disse engelsk-orienterede læsere nærmere. Findes der sociale, kønnede, regionale eller andre mønstre i forbindelse med denne sproglige orientering? Relaterer dette sig på nogen måde til uddannelsesvalg? Er det særligt de populærkulturelle universer, der er anledning til denne læsning på engelsk, eller læses også andre typer af litteratur på originalsproget, fx engelsksproget ungdomslitteratur?

Af spørgetekniske årsager er det ikke muligt at konkludere om, hvad de andre sprog dækker over. Det kan være relevant at udvikle dette punkt, hvis man ønsker at undersøge forholdet mellem etnicitet og læsning i bredere forstand.

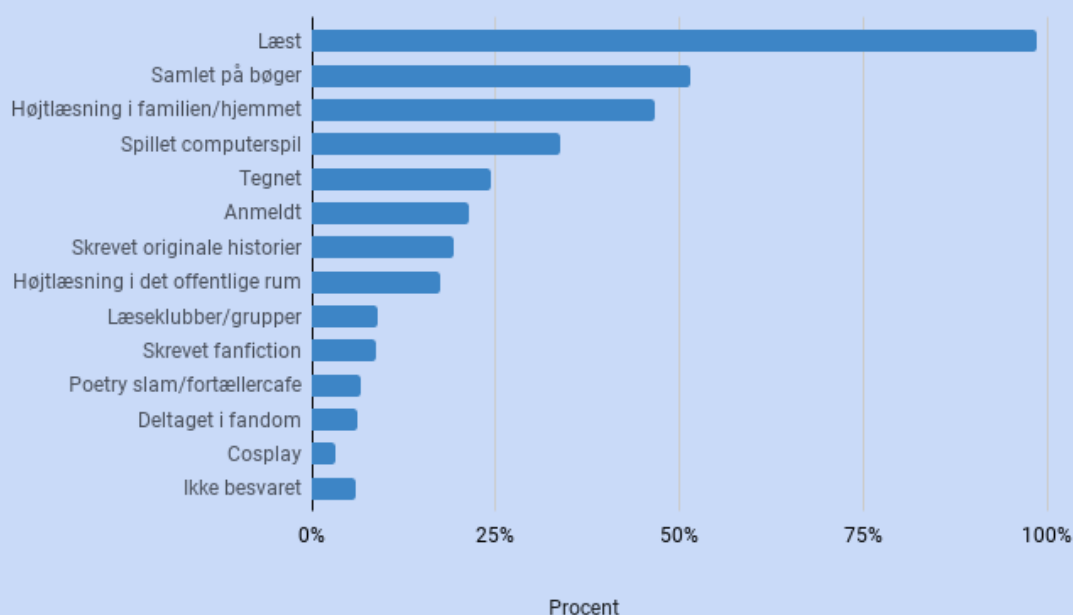
Grundet en teknisk fejl i spørgeskemaet var der en del besvarelser, der blev registreret forkert. Sprogfordelingen var hos disse besvarelser over 100 %, så der til dette spørgsmål kun medtaget de 675 besvarelser der er registreret korrekt. Her ses altså en tendens, men grundet usikkerhed i teknikken, så opfordrer vi til yderligere undersøgelser, hvis man er interesseret i emnet.

Interaktion og aktiviteter med litteratur

At engagere sig i litteratur drejer sig ikke kun om individuel fordybelse, selv om vi tit har anskuet læsning som primært stillelæsning. Litteraturoplevelsen er ofte også social på den måde, at der kan foregå en lang række aktiviteter i forbindelse med den, fx læseklubber, højtlesning eller litteraturquiz. En del fortællinger kan desuden dyrkes på tværs af medier, hvilket kan skabe en arbejdsdeling mellem disse og/eller en dybere oplevelse af et konkret fortælleunivers. Endelig kan litteratur også indgå i sociale deltagerkulturer, som det er tilfældet i forbindelse med fanfiction. Eller den kan gøres til et performativt eller retorisk rum som man ser ved poetry slam – for ikke at nævne, at den kan formes om til sociale interaktioner og levendegørelser som i cosplay. Måden vi interagerer med litteratur på ændrer sig i disse år, hvor kommunikationsmiljøet forandrer sig mere generelt. Digitale medier gør det eksempelvis muligt ikke blot at være ”læser” af litteratur, men også medskaber som i fanfiction. Som de amerikanske medie- og litteraturforskere Henry Jenkins og Wyn Kelley (2013) pointerer, er det en konsekvens af digitale medier og den dermed forbundne ”læsning-med-musen-i-hånden”, at læsere skal lære at læse med henblik på at lære at skabe fortællinger og andre kulturudtryk. De argumenterer for at ”litteratur” bør anskues som en social aktivitet, der typisk dyrkes sammen med andre.

Vi har spurgt læserne om deres erfaringer med forskellige litteratur-aktiviteter, individuelle såvel som sociale:

Figur 2.12 Interaktion med litteratur

Ikke overraskende svarer 99 %, at de har læst litteratur. Den næsthøypigste aktivitet er at samle på bøger, idet 51 % svarer at de har været bogsamlere. Det kan virke overraskende, at tallet var så højt, men studier i voksnes fritidslæsning viser, at ”ejerskab” stadig spiller en rolle i dyrkelsen af udvalgte universer (dette er jo også et væsentligt element i transmedial fortælling, som i det tyvende århundrede har været supporteret af merchandise). I sit empirisk-teoretiske studie af læseres interaktion med fortællinger og andre kulturprodukter peger den canadiske litteratur- og læseforsker Margaret Mackey på, at ejerskab af fx bøger stadig spiller en rolle for læsere, hvis universet vel at mærke betyder nok for dem. Ejerskab kan være en form for interaktion, der skaber et holdepunkt eller en følelse af noget permanent betydningsfuldt i læsernes liv (Mackey, 2007, s. 195 ff). Når man vokser op, modellerer man bl.a. sin interaktion med litteratur på det, man oplever omkring sig. Findes der eksempelvis en aktiv læsekultur i hjemmet? I de senere år har der ikke kun været stort fokus på betydningen af højtlesning for sprogudvikling i hjemmet, men også i daginstitutioner, hvor litteratursamtaler er blevet styrket. Næsten halvdelen af de adspurgte, nemlig 47 %, angiver at der er blevet læst højt i deres barndomshjem. Det ville være interessant at undersøge nærmere, hvordan dette relaterer sig til uddannelsesvalg, fx type af ungdomsuddannelse og efterfølgende videreuddannelse. Findes der sociale og regionale forskelle i forhold til

praktiseringen af højtlesning? Vi må huske, at vores respondenter hovedsageligt er yngre voksne, der netop er nået frem til det videregående uddannelsesniveau og dermed har høstet et vist mål af succes i uddannelsessystemet. Hvordan ser tallene for højtlesning ud for andre grupper, såsom unge der ikke får en uddannelse, kunne man spørge?

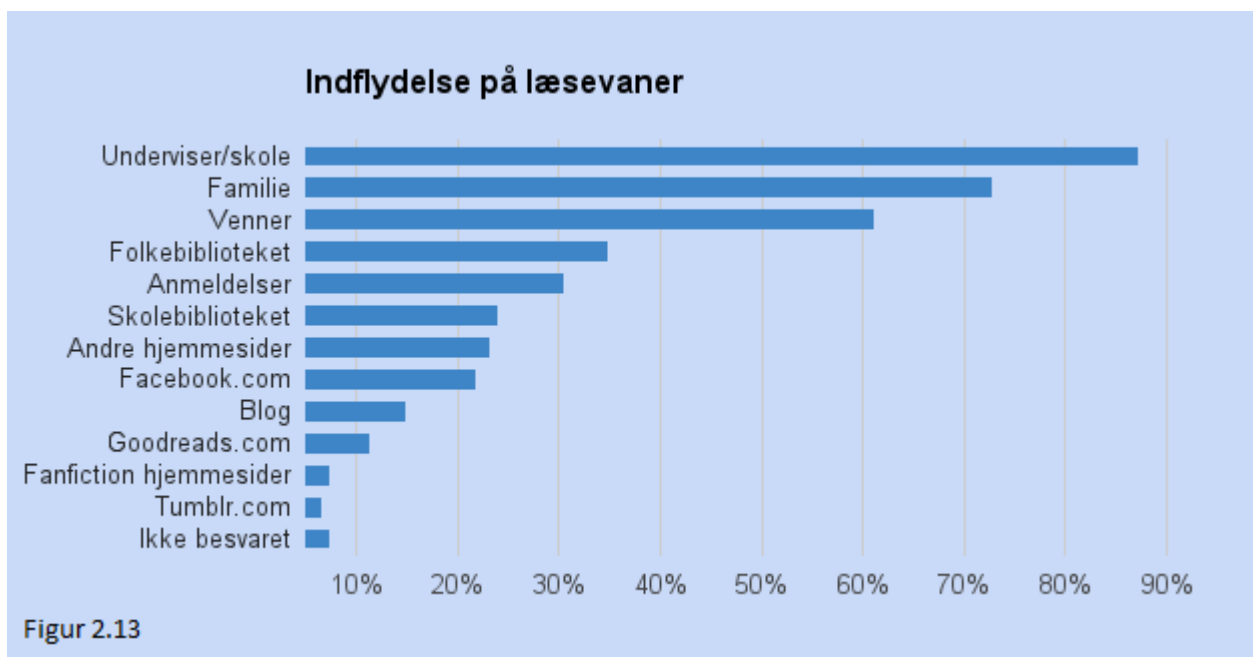
At nogle fortællinger dyrkes på tværs af medier ses ved, at den fjerdehyppigste interaktionsmåde med litteratur udgøres af computerspil. 34 % opgiver, at de har erfaring med at interagere med litteratur via spil. Vi har ikke spurgt ind til specifikke fortællinger, men tager nok ikke munden for fuld ved at antage, at det generelt ikke er kanonlitteraturen, der danner forlæg for disse computerspil (ikke at den ikke ville kunne gøre det – Jenkins & Kelley forsøger netop at ”modernisere” arbejdet med en klassiker som Herman Melvilles Moby-Dick ved at gøre den til genstand for remix). Man kan spørge, hvordan det påvirker læseres forventningshorisont at de oplever, at nogle fortællinger findes i mange forskellige formater – og med tilknyttet merchandise mens andre kun forefindes i den trykte teksts mere singulære form? Som sagt er transmedial fortælling og franchising ikke noget nyt, og læsere har også altid formet fortællinger om til noget, de kan bruge i forhold til deres ”egen” kultur. Vi kan dog pege på, at der er et vist skisma mellem et syn på litteratur som noget, der består af enkeltstående kanoniske tekster – og så den udvidede tekstforståelse, der typisk har været drevet af de populærkulturelle aktører.

Kun 25 % og i en faldende kurve mod 0 angiver, at de selv har været aktive med- eller omskabere af litteratur på forskellig vis. Det finder vi er et lavt tal set i forhold til, at vi aktuelt oplever et skred i retning af social deltagerkultur – eller hvad Henry Jenkins kalder ”participatory” kultur. Et synspunkt kan her være, at dette skred bl.a. indebærer, at der er behov for en mere ligelig vægtning mellem at læse/modtage andres fortællinger og det at skabe noget selv sammen med andre og i forlængelse af det allerede skabte (Jenkins & Kelley, 2013).

Tallene tyder dog på, at social interaktion med litteratur i fankulturer har etableret sig på dansk grund. 9 % svarer således, at de har skrevet fanfiction, mens cosplay er mindre kendt (3%).

Hvem har indflydelse på læsevaner?

På spørgsmålet om hvem eller hvad der har påvirket deres læsevaner, svarer de unge på følgende vis:

Vi bemærker en slags tredeling i kilderne til påvirkning og indflydelse af læsevanerne. Den vigtigste indflydelse på læsevaner stammer angivelig fra underviser/skole (87 %), familie (73%) og venner (61%). Dernæst følger folkebiblioteket (35 %), anmeldelser (30%) og skolebiblioteket (24%). Det er måske lidt overraskende, at skolebibliotekets score i forhold til læsevaner er relativt lav. Måske er det ændringer i skolebibliotekets koncept fra læseorienteret bibliotek til pædagogisk servicecenter, der her gør sig gældende. Hvis det er tilfældet, kan det være et argument for at bringe folkebiblioteker mere på banen i forhold til folkeskolen – fx som en såkaldt samskabelse eller ”co-creation” af læsevaner. Vi noterer os også, at de adspurgte har taget litteraturformidling via digitale medier til sig, hvad enten det drejer sig om hjemmesider eller sociale medier.

Omtalt litteratur:

Baron, N. S. (2015). *Words Onscreen – The Fate of Reading in a Digital Age*. Oxford University Press.

Jenkins, H., & Kelley, W. (2013). *Reading in a Participatory Culture. Remixing Moby-Dick for the English Classroom*. Teachers College Press .

Mackey, M. (2007). *Mapping Recreational Literacies. Contemporary Adults at Play*. Peter Lang.

Rosenwald, M. S. (22. Februar 2015). Why Digital Natives Prefer Print. Yes, You Read That Right. *The Washington Post*.

Waade, A., & Toft-Nielsen, C. (2015). Harry Potter som transmedia storytelling – franchise, fantasy og fans. I P. S. Lauridsen, & E. Svendsen, *Medieanalyse*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

2.3 Forfattere

Lars Konzack

Mest læste forfattere

I dette litteratursurvey har vi undersøgt samtlige forfattere fra den obligatoriske kanon og tillægget til den obligatoriske kanon. Den obligatoriske kanon er markeret med blå, og tillægget er markeret med gult. Derudover har projektgruppen i samarbejde med referencegruppen udvalgt en række værker, der repræsenterer forskellige forfattere og deres tekster, som man kan formode, at den undersøgte gruppe studerende kunne tænkes at have et forhold til eller måske netop ikke. Det er således både interessant at se, hvilke forfattere, som de har et forhold til, og hvilke forfattere de ikke har et forhold til. De udvalgte værker er markeret med rødt. Der har som bekendt været undervist i kanon siden 2004, og det er i det lys, at vi nu ser på, hvilken effekt den har haft.

Der er enkelte forfattere, der mere er en forfattergruppe, såsom Klassisk Græsk Dannelse, Sagaerne og Folkeeventyr. Disse vil dog blive behandlet som én forfatter, selvom der i sagens natur er flere forfattere. Hver forfatter (eller forfattergruppe) er endvidere blevet markeret med, hvad projektgruppen anser som de tre vigtigste værker. I nogle tilfælde har det været enkelt. I andre tilfælde har det været vanskeligere – især når det gjaldt om at udvælge de vigtigste noveller. Her vil de tre valgte værker kunne diskuteres. Men det er blevet gjort for at hjælpe hukommelsen på vej hos respondenterne, om end der kan være en mulig fejlkilde, hvis de ikke kender de tre nævnte værker. Vores undersøgelse fandt frem til, at følgende tyve forfattere var de mest læste:

Tabel 2.14: Top 20 forfattere, efter mest læste

Placering	Forfatter	Procent
1	Hans Christian Andersen	96%
2	Astrid Lindgren	91%
3	Brødrene Grimm	86%
4	Ole Lund Kirkegaard	83%
5	N.F.S. Grundtvig	82%
6	Adam Oehlenschläger	79%
7	B.S. Ingemann	78%
8	Ludvig Holberg	74%
9	William Shakespeare	71%
10	J.K. Rowling	67%
11	Tove Ditlevsen	65%

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

12	Herman Bang	64%
13	Folkeviser	63%
14	Halfdan Rasmussen	63%
15	Karen Blixen	63%
16	Benny Andersen	61%
17	Klassisk Græsk Dannelse	60%
18	Jeppe Aakjær	59%
19	Helle Helle	59%
20	Steen St. Blicher	58%

Der er flere ting at sige om dette resultat. Som man kan se, er næsten halvdelen af forfatterne fra den obligatoriske kanon. Derudover er fem fra tillæg til den obligatorisk kanon, og endelig er der blot seks blandt de af projektgruppen udvalgte. Men ser vi nærmere efter, er der ingen socialrealistiske, modernistiske eller postmodernistiske forfattere blandt de ti mest populære. Derefter kommer Tove Ditlevsen og Herman Bang – de ligger meget tæt. Karen Blixen, Benny Andersen, Jeppe Aakjær og Helle Helle kommer lidt længere nede. De ti øverste er enten fantastiske/eventyrlige forfattere, børnebogsforfattere og/eller nationalromantikere. H. C. Andersen, der jo som bekendt er fra den obligatoriske kanon, er klart i top (96 %) – efterfulgt af Astrid Lindgren og Brd. Grimm, hvor de to sidstnævnte slet ikke er en del af kanon. Den eneste undtagelse er måske Ludvig Holberg, hvis drama kan forstås socialallegorisk, men her er i højere grad tale om komedie, og Niels Klims forunderlige rejse er en fantastisk utopiroman og opfattet som tidlig science fiction (Wolf, 2012). Det betyder, at den dannelse, som undervisere kan forvente, at de studerende har, når de bliver optaget på videregående uddannelser, først og fremmest retter sig mod det fantastiske/eventyrlige og nationalromantiske og kun sekundært socialrealistiske, moderne og postmoderne forfattere. Man kunne måske forvente, at netop de moderne og postmodernistiske forfattere ville tiltrække netop de unge, men det ser ikke sådan ud. Bemærk, at de fire øverste alle er børnebogsforfattere, og man må derfor gå ud fra, at det er noget, de har læst som en del af deres opvækst og opdragelse.

Hvis vi så ser nærmere på, hvilke forfattere de studerende mest har læst af den obligatoriske kanon, får vi følgende (tabel 2.15). Her er det måske mest interessant at se, hvad der ikke bliver læst så meget. Peter Seeberg (8 %), Martin A. Hansen (17 %). Johannes V. Jensen (26 %), Tom Kristensen (32 %) og Klaus Rifbjerg (41 %) ligger som de fem nederste – under halvdelen har læst eller kan huske at have læst disse forfattere, og de er alle fra det tyvende århundrede. Hvis vi kigger på de fem øverste, sniger Tove Ditlevsen sig ind som den eneste forfatter fra det tyvende århundrede på

en top fem-liste. Ellers er Danmarks måske mest anerkendte forfattere dem, der indtager de fire første pladser, nemlig H. C. Andersen, N F. S. Grundtvig, Adam Oehlenschläger og Ludvig Holberg, der alle er fra før det tyvende århundrede, og det på trods af, hvor meget det tyvende århundrede fylder på kanonlisten. Måske er forfatterne fra det tyvende århundrede simpelthen ikke stærke nok rent litterært, til at respondenterne har læst dem (eller kan huske, at de har læst dem). Det er desuden de eventyrlige og fantasifulde forfattere med et fyldigt vokabular og med rige metaforer, der indtager de øverste pladser. Undtagelsen er Karen Blixen, der er en del af den accepterede kanon fra det tyvende århundrede. Hun er også en del af den fantastiske litteratur fra det tyvende århundrede, men hun følte sig også hjemløs i dansk litteratur (Brundbjerg, 2000). Man kan forestille sig, at Grundtvig, Ingemann og Oehlenschläger ligger så højt på grund af sange og salmer. Grundtvig er repræsenteret med *Nu falmer skoven trindt om land*, *Dejlig er den himmelblå* og *Vær velkommen, Herrens år*. Ingemann er velkendt med *I østen stiger solen op*, *Dejlig er jorden* og *Julen har bragt velsignet bud*. Og endelig kender mange Oehlenschläger fra nationalsangen *Det er et yndigt land*, der bl.a. bliver sunget ved sportsstævner.

Tabel 2.15: Obligatorisk kanon, efter mest læste

Placering	Forfatter	Procent
1	Hans Christian Andersen	96%
2	N.F.S. Grundtvig	82%
3	Adam Oehlenschläger	79%
4	Ludvig Holberg	74%
5	Tove Ditlevsen	65%
6	Herman Bang	64%
7	Folkeviser	63%
8	Karen Blixen	63%
9	Steen St. Blicher	58%
10	Henrik Ibsen	57%
11	Henrik Pontoppidan	55%
12	Martin Andersen Nexø	54%
13	Klaus Rifbjerg	41%
14	Tom Kristensen	32%
15	Johannes V. Jensen	26%
16	Martin A Hansen	17%
17	Peter Seeberg	8%

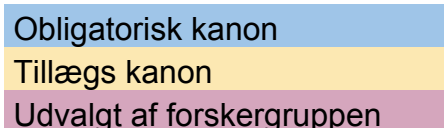
Obligatorisk kanon
Tillægs kanon
Udvalgt af forskergruppen

Mest sete forfattere

Når vi ser på, hvilke forfattere respondenterne kender fra film, tegner der sig et interessant billede. Her er kanon-litteraturen meget dårligt repræsenteret i forhold til populære forfattere, og der er forfattere, hvis værker ikke er blevet filmatiseret. Og igen dominerer det fantastiske og eventyrlige. Her er det især udenlandske forfattere, der trænger sig på. Mange nye studerende vil derfor have et fælles kendskab til litteratur gennem filmatiseringer, og det vil naturligvis præge deres forståelse af de givne værker, hvilket er noget, en underviser skal være opmærksom på, hvis vedkommende bruger det som grundlag for en fælles referenceramme. Der er således forskel på at kende eksempelvis J. K. Rowling og J. R. R. Tolkien gennem deres litteratur og deres filmatiseringer. Filmatiseringen har gerne et enklere handlingsforløb til fordel for dramatisk effekt. Bemærk, at J. K. Rowling og Astrid Lindgren, der begge også ligger højt på mest læste også er mest sete. Stephenie Meyer er til gengæld langt mere set som film, end hun er læst. Det er dog muligt at svare, at man både har læst bogen og set filmen.

Tabel 2.16: Top 20 forfattere, efter mest sete

Placering	Forfatter	Procent
1	J.K. Rowling	76%
2	Astrid Lindgren	73%
3	J. R. R. Tolkien	69%
4	Stephenie Meyer	62%
5	Suzanne Collins	61%
6	Dennis Jürgensen	61%
7	Hans Christian Andersen	60%
8	Brødrene Grimm	59%
9	Laura Ingalls Wilder	59%
10	Ole Lund Kirkegaard	56%
11	William Shakespeare	54%
12	Arthur Conan Doyle	54%
13	Cecil Bødker	51%
14	George R. R. Martin	46%
15	Stieg Larsson	43%
16	Martin Andersen Nexø	39%
17	John Green	35%

Obligatorisk kanon
Tillægs kanon
Udvalgt af forskergruppen

18	Benny Andersen	34%
19	Philip Pullman	34%
20	Karen Blixen	31%

Kender historien

Det var også muligt at svare, at man kun kendte historien, men ikke havde læst bøgerne eller set filmene (tabel 2.17). Her var det en god blanding af kanon-litteratur og projektgruppens udvalgte litteratur, der figurerede. Det fortæller dog noget om, at i dette tilfælde er det ikke læst stof, men i tilfældet med kanon-litteratur må kendskabet givetvis stamme fra gennemgang på klassebasis.

Interessant nok topper Karen Blixen som en forfatter, der ikke er læst, men hvor de godt kender til historierne. Derefter følger flere populærkulturelle værker, der indgår som en del af den generelle dannelse, så selvom respondenterne ikke selv har læst eller set værket, så har mange alligevel måttet forholde sig til indholdet. Det gælder eksempelvis Stieg Larsson, William Shakespeare og Yahya Hassan. Af såkaldt moderne og postmoderne forfattere finder vi her Jakob Ejersbo, Ernest Hemingway, Martin Andersen Nexø, Tove Ditlevsen og Jeppe Aakjær. Blandt mere fantastiske og eventyrlige forfattere finder vi eksempelvis George R. R. Martin, Stephenie Meyer, Antoine de Saint-Exupéry og Lene Kaaberbøl. Folkeviser og Grundtvig sniger sig også ind, som en genre og digter, de kender til. Der sker meget rundt om forfattere som Karen Blixen og Stieg Larsson, og det kan være, at det er derfor, at de får denne kendthedsstatus. Bemærk at tallene ligger meget tæt, og i den forstand kunne der med nogle få ændringer blive en helt anden liste. Alligevel giver det et fingerpeg om, hvordan billedet tegner sig blandt de folk, der kun kender historierne.

Tabel 2.17: Top 20 forfattere, efter kender historien

Placering	Forfatter	Procent
1	Karen Blixen	15%
2	Stieg Larsson	15%
3	William Shakespeare	14%
4	Yahya Hassan	14%
5	Arthur Conan Doyle	13%
6	George R. R. Martin	12%
7	Jane Austen	11%
8	Stephenie Meyer	11%

Obligatorisk kanon
Tillægs kanon
Udvalgt af forskergruppen

9	Johannes Ewald	10%
10	Søren Kierkegaard	10%
11	Jakob Ejersbo	10%
12	Ernest Hemingway	9%
13	Martin Andersen Nexø	9%
14	Antoine de Saint-Exupéry	9%
15	Tove Ditlevsen	9%
16	Lene Kaaberbøl	9%
17	Benny Andersen	9%
18	Jeppe Aakjær	9%
19	Folkeviser	8%
20	N.F.S. Grundtvig	8%

Hørt om

På listen over forfattere, som respondenterne kun har hørt om, men ikke kender historien til, finder vi en liste, hvor især moderne og postmoderne forfattere dominerer (tabel 2.18). Vi finder øverst Yahya Hassan og længere nede Virginia Wolf, Ernest Hemingway, Klaus Rifbjerg, Jakob Ejersbo, Johannes V. Jensen, Henrik Pontoppidan, J. P. Jacobsen, Helle Helle, Villy Sørensen, John Green og Herman Bang. Der er også nogle få fantastiske forfattere, såsom Kenneth Bøgh Andersen, George R. R. Martin og Josefine Ottesen. Dette er den slags litteratur, som de kun kender af navn. Man kan derfor sige, at der er tale om en slags tom dannelse; det vil sige, at de kan lire navnene af sig, men ikke har noget indgående kendskab til, hvad det adspurgte rent faktisk handler om. Det er interessant, at så megen moderne og postmoderne litteratur falder i denne kategori.

Tabel 2.18: Top 20 forfatterne, efter kun hørt om

Placering	Forfatter	Procent
1	Yahya Hassan	32%
2	Kenneth Bøgh Andersen	31%
3	Søren Kierkegaard	28%
4	Virginia Woolf	24%
5	Ernest Hemingway	24%
6	Johannes Ewald	23%
7	Klaus Rifbjerg	23%
8	Jakob Ejersbo	22%

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

9	Johannes V. Jensen	22%
10	Thomas Kingo	22%
11	Henrik Pontoppidan	22%
12	J.P. Jacobsen	22%
13	George R. R. Martin	21%
14	Josefine Ottesen	21%
15	Jane Austen	21%
16	Stieg Larsson	20%
17	Helle Helle	18%
18	Villy Sørensen	18%
19	John Green	17%
20	Herman Bang	17%

Kender ikke

Et andet vigtigt resultat er de forfattere, som respondenterne slet ikke kender (tabel 2.19). Her er der kun én fra den obligatoriske kanon, der er helt ukendt for 73 % af respondenterne; nemlig Peter Seeberg. Man kan derfor diskutere berettigelsen af, om han virkelig bør være på kanonlisten overhovedet. Her figurerer også nogle forfattere fra tillægget til den obligatoriske kanon, hvilket måske ikke er så mærkeligt. Der er også noget kønspolitisk i det her spørgsmål, idet der blandt de fem mindst kendte forfattere er fire kvinder – alle forfattere udvalgt af projektgruppen. Det er svært at sige noget præcist om, hvorfor lige netop disse forfattere er ukendte. Nogle er meget nye. Nogle er gamle. Og gruppen er meget blandet, hvad angår genrer. Men der er dog det fællestræk, at næsten halvdelen er kvinder, hvilket er en meget høj repræsentation i forhold til udvalget af forfattere. Så der er en overrepræsentation af kvinder blandt ukendte forfattere.

Tabel 2.19: Top 20 forfatterne - kender ikke

Placering	Forfatter	Procent
1	Trudi Canavan	91%
2	Louis Sachar	90%
3	Josefine Klougart	88%
4	Mathilde Fibiger	87%
5	Chimamanda Ngozi Adichie	84%
6	Glenn Ringtved	83%
7	Terry Pratchett	80%
8	Christian Winther	80%

Obligatorisk kanon forfatter
Tillægs kanon forfatter
Udvalgt af forskergruppen

9	Johan Herman Wessel	80%
10	Sophus Claussen	79%
11	Jacqueline Wilson	79%
12	Maria Helleberg	74%
13	Peter Seeberg	73%
14	Janne Teller	73%
15	H.C. Branner	70%
16	Inger Christensen	67%
17	J.D. Salinger	66%
18	Emil Aarestrup	64%
19	Enid Blyton	62%
20	Neil Gaiman	57%

Blandt de mest ukendte kanon-forfattere (tabel 2.20), finder vi fire mænd fra den obligatoriske kanon, nemlig Peter Seeberg som allerede er nævnt, Martin A. Hansen, Tom Kristensen og Johannes V. Jensen. Alle fire forfattere er fra det tyvende århundrede. De tre mindst kendte er Christian Winther, Johan Herman Wessel, og Sophus Claussen, der alle er ældre forfattere, hvis primære produktion er fra det 18. og 19. århundrede. Her figurerer også sagaerne og danske folkeeventyr.

Tabel 2.20: Alle kanonforfatterne - kender ikke

Placering	Forfatter	Procent	Placering alle kender ikke
1	Christian Winther	80%	8
2	Johan Herman Wessel	80%	9
3	Sophus Claussen	79%	10
4	Peter Seeberg	73%	13
5	H.C. Branner	70%	15
6	Inger Christensen	67%	16
7	Emil Aarestrup	64%	18
8	Villy Sørensen	57%	21
9	Martin A Hansen	55%	22
10	Egon Mathiesen	55%	23
11	Hans Kirk	52%	26
12	Hans Adolph Brorson	45%	29
13	Thøger Larsen	42%	30
14	Tom Kristensen	41%	31

Obligatorisk kanon forfatter
Tillægs kanon forfatter
Udvalgt af forskergruppen

15	Johannes V. Jensen	41%	32
16	Thomas Kingo	40%	33
17	Danske folkeeventyr	39%	34
18	Sagaerne	39%	35
19	Johannes Ewald	37%	37
20	J.P. Jacobsen	30%	41
21	Klaus Rifbjerg	24%	42
22	Henrik Ibsen	19%	45
23	Halfdan Rasmussen	19%	46
24	Jeppe Aakjær	18%	47
25	Cecil Bødker	15%	54
26	Steen St. Blicher	15%	55
27	Henrik Pontoppidan	13%	57
28	Folkeviser	11%	60
29	Herman Bang	11%	61
30	Martin Andersen Nexø	10%	62
31	Benny Andersen	8%	64
32	Søren Kierkegaard	8%	66
33	Ludvig Holberg	6%	68
34	B.S. Ingemann	6%	69
35	Adam Oehlenschläger	4%	70
36	Tove Ditlevsen	4%	71
37	N.F.S. Grundtvig	3%	73
38	Ole Lund Kirkegaard	3%	74
39	Karen Blixen	2%	77
40	Hans Christian Andersen	0.2%	80

Når vi ser på den obligatoriske kanon (tabel 2.21) bliver det endnu tydeligere, hvor ukendt Peter Seeberg er. Der er et stort hop fra Peter Seeberg (73 %) til Martin A. Hansen (55 %). Begge er dog overvejende ukendte. Men også Tom Kristensen og Johannes V. Jensen (41 %) er svagt repræsenterede hos respondenterne, og det på trods af, at det formelt set er kanon.

Tabel 2.21: Obligatoriske kanonforfattere - kender ikke

Placering	Forfatter	Procent	Placering alle kender ikke
1	Peter Seeberg	73%	13
2	Martin A Hansen	55%	22

Obligatorisk kanon forfatter
Tillægs kanon forfatter

3	Tom Kristensen	41%	31
4	Johannes V. Jensen	41%	32
5	Klaus Rifbjerg	24%	42
6	Henrik Ibsen	19%	45
7	Steen St. Blicher	15%	55
8	Henrik Pontoppidan	13%	57
9	Folkeviser	11%	60
10	Herman Bang	11%	61
11	Martin Andersen Nexø	10%	62
12	Ludvig Holberg	6%	68
13	Adam Oehlenschläger	4%	70
14	Tove Ditlevsen	4%	71
15	N.F.S. Grundtvig	3%	73
16	Karen Blixen	2%	77
17	Hans Christian Andersen	0,2%	80

Udvalgt af forskergruppen

Betydning

Forfatterne er af respondenterne blevet vurderet i forhold til betydning for den enkelte respondent, men kun hvis de har læst, set, kender historien eller har hørt om forfatteren. Det er en skala fra 1-5, hvor respondenterne kunne vurdere, om en forfatter har betydet lidt (1), eller meget (5) for dem. Særligt interessant bliver det, når vi sammenligner kendskab til forfattere med, hvilken betydning forfatterne har haft for den enkelte respondent. Vi kan se at H. C. Andersen er den forfatter der overordnet set har haft størst betydning. H. C. Andersen er ikke blot den mest læste forfatter blandt vores respondenter, men også den forfatter, som har betydet mest for dem. De næste fire pladser indtages af Astrid Lindgren, J. K. Rowling, Brødrene Grimm og J. R. R. Tolkien – alle udenlandske forfattere, der på hver deres måde dyrker det fantastiske og eventyrlige, og alle forfattere, der har skrevet til børn. J. R. R. Tolkien adskiller sig dog derved, at hovedværket Ringenes Herre er skrevet til voksne. De næste to, Ole Lund Kirkegaard og Halfdan Rasmussen, er fra tillægget til den obligatoriske kanon og også børnebogsforfattere, der gør brug af rig metaforik og eventyrlige indslag. Det vil sige, at de syv mest betydningsfulde forfattere i denne undersøgelse alle er børnebogsforfattere med brug af fantastiske virkemidler. Noget af det skyldes, at respondenterne i med en gennemsnitsalder på 21 måske ikke børnelitteraturen så langt fra sig og kun i mindre grad har læst voksenlitteratur, men det viser også, at det, der betyder noget for dem, involverer en eller anden grad af fantastik. Først derefter kommer N. F. S. Grundtvig, Klassisk græsk dannelse og B. S. Ingemann, hvor den klassiske dannelse og den nationalromantiske dannelse kommer i spil. Først på

14.-pladsen ser vi Tove Ditlevsen, på 16.-pladsen Benny Andersen, på 17.-pladsen Ernest Hemingway, hvor vi møder det moderne tyvende århundredes verdensbillede, som vi er blevet fortalt, var det, der skulle afløse den klassiske og nationalromantiske dannelse. Det er ikke sket, den er i bedste fald blot et supplement. De kanon-forfattere, der har betydet mest for dem, er H. C. Andersen, N. F. S. Grundtvig, Tove Ditlevsen og Karen Blixen, hvilket viser, at det var den helt rigtige beslutning at indlemme Tove Ditlevsen i den obligatoriske fælleskanon tilbage i 2014. Der er i forvejen generel enighed om, at man ikke burde lave en dansk kanon uden H. C. Andersen, N. F. S. Grundtvig og Karen Blixen, og det bekræfter denne undersøgelse. Bemærk i øvrigt, at det er en overvægt af ikke-kanonlitteratur, der har mest betydning for de nye studerende.

Tabel 2.22: Top 20 forfatterne, efter betydning

Placering	Forfatter	Betydning
1	Hans Christian Andersen	2,78
2	Astrid Lindgren	2,75
3	J.K. Rowling	2,45
4	Brødrene Grimm	2,43
5	J. R. R. Tolkien	1,95
6	Ole Lund Kirkegaard	1,94
7	Halfdan Rasmussen	1,91
8	N.F.S. Grundtvig	1,79
9	Klassisk Græsk Dannelse	1,65
10	B.S. Ingemann	1,62
11	George R. R. Martin	1,61
12	William Shakespeare	1,57
13	Antoine de Saint-Exupéry	1,53
14	Tove Ditlevsen	1,48
15	Karen Blixen	1,36
16	Benny Andersen	1,35
17	Ernest Hemingway	1,35
18	Arthur Conan Doyle	1,35
19	Dennis Jürgensen	1,34
20	John Green	1,34

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

Betydning – den obligatoriske fælleskanon

Hvis vi ser på betydningen udelukkende for den obligatoriske fælleskanon, får vi følgende billede. Som sagt er H. C. Andersen, N. F. S. Grundtvig, Tove Ditlevsen og Karen Blixen helt i top. De efterfølges af Adam Oehlenschläger og Ludvig Holberg, der begge står stærkt i dansk litteratur. I bunden finder vi Peter Seeberg, der heller ikke var meget læst.

Tabel 2.23: Obligatorisk kanon, efter betydning

Placering	Forfatter	Betydning	Placering blandt alle forfatterne
1	Hans Christian Andersen	2,78	1
2	N.F.S. Grundtvig	1,79	8
3	Tove Ditlevsen	1,48	14
4	Karen Blixen	1,36	15
5	Adam Oehlenschläger	1,33	21
6	Ludvig Holberg	1,23	29
7	Henrik Ibsen	1,21	31
8	Martin Andersen Nexø	1,15	33
9	Herman Bang	1,12	37
10	Klaus Rifbjerg	1,03	42
11	Tom Kristensen	1	47
12	Folkeviser	0,95	50
13	Henrik Pontoppidan	0,88	54
14	Steen St. Blicher	0,87	56
15	Martin A Hansen	0,8	59
16	Johannes V. Jensen	0,78	60
17	Peter Seeberg	0,52	72

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af os forfattere

Sammenfatning

Der er ingen tvivl om, at H. C. Andersen kan anses som den danske forfatter, der har betydet mest for respondenterne. Blandt nystartede på videregående uddannelser i Danmark er han ikke blot den mest læste forfatter, men også den der betyder mest for dem blandt hele listen af forfattere i undersøgelsen. I den anden ende har vi en forfatter som Peter Seeberg, der er en forholdsvis ny forfatter på listen, og måske har appelleret til den tidligere generation. I 2014 blev Martin A.

Hansen og Klaus Rifbjerg fjernet til fordel for Tove Ditlevsen og Henrik Ibsen, og vi kan i hvert fald konstatere, at de Ditlevsen og Ibsen har større betydning for vores respondenter.

Det fremgår ligeledes, at det især er de fantastiske og eventyrlige genrer, der betyder mest for de nye studerende, og i den sammenhæng må man konstatere, at det modernistiske projekt fra det tyvende århundrede er fejlslagent. Man har forsøgt ihærdigt at insistere på, at de moderne forfattere var fremtiden. Det viser sig nu, at de er fortiden. De skrev samtidsrelevant litteratur, og det er ikke længere samtiden. Så er spørgsmålet, om de kan overvinde den tidsbarriere, de har skabt for sig selv, og det kan de kun i begrænset omfang. Spørgsmålet er, hvordan vi kommer videre herfra? Er det blot et spørgsmål om yderligere at opdrage befolkningen til at værdsætte det modernistiske projekt, eller skal vi overveje, om ikke det er så falleret, at vi skal nytænke litteratur i det 21. århundrede, hvor det eventyrlige vinder mere og mere indpas?

Overordnet må det konstateres, at det fra den obligatoriske kanon primært er H. C. Andersen, N. F. S. Grundtvig, Tove Ditlevsen og Karen Blixen, der hver især har betydning for respondenterne. Og med den forståelsesramme burde man gå i gang med at revurdere Dansk litteraturs kanon og bryde nogle af de fordomme om dansk litteratur, der ligger til grund for udvælgelsen af forfattere.

Omtalt litteratur:

Brundbjerg, E. (2000). *Samtaler med Karen Blixen*. København: Gyldendal.

Wolf, M. J. (2012). *Building Imaginary Worlds: The Theory and History of Subcreation*. London: Routledge.

2.4 Regionerne

Lars Konzack

Her vil vi gå nærmere ind på, hvordan tallene fordeler sig i de fem forskellige regioner, både hvad angår de mest læste forfattere, og hvilke der har størst betydning. De regionale resultater følger overordnet samme mønster med, at toppen består af H. C. Andersen, Astrid Lindgren, Brødrene Grimm, Ole Lund Kirkegaard og N. F. S. Grundtvig, men der er nogle særlige regionale forskelle. Det vil alt sammen blive vurderet i forhold til landsgennemsnittet.

Nordjylland

Tabel 2.24: Nordjylland - mest læst

Placering	Forfatter	Procent	Landsplacering
1	Hans Christian Andersen	97%	1
2	Astrid Lindgren	90%	2
3	Brødrene Grimm	87%	3
4	N.F.S. Grundtvig	85%	5
5	B.S. Ingemann	85%	7
6	Ole Lund Kirkegaard	82%	4
7	Adam Oehlenschläger	80%	6
8	Ludvig Holberg	75%	8
9	Tove Ditlevsen	71%	11
10	William Shakespeare	70%	9
11	Herman Bang	69%	12
12	Jeppe Aakjær	68%	18
13	Karen Blixen	67%	15
14	Helle Helle	67%	19
15	Folkeviser	63%	13
16	Klassisk Græsk Dannelse	63%	17
17	Steen St. Blicher	62%	20
18	Benny Andersen	62%	16
19	J.K. Rowling	60%	10
20	Henrik Pontoppidan	59%	22

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

I Region Nordjylland ser vi, at Jeppe Aakjær er højt placeret, og det samme gælder Helle Helle. Disse to forfattere er nogenlunde lige meget læst. Det er interessant, at J. K. Rowling her er meget lavt placeret - kun tre ud af fem har læst hende. Halfdan Rasmussen er ude af top 20, idet han falder til plads 21. H. C. Andersen er suveræn i toppen (97 %), og der er forholdsvis langt ned til Astrid Lindgren (90 %). Der er nogle forskydninger, men da der er forholdsvis få differencer i procentpoint, er forskellen ikke så stor.

Tabel 2.25: Nordjylland - betydning

Placering	Forfatter	Betydning	Landsplacering
1	Hans Christian Andersen	2,67	1
2	Astrid Lindgren	2,66	2
3	Brødrene Grimm	2,28	4
4	J.K. Rowling	2,19	3
5	J. R. R. Tolkien	1,92	5
6	N.F.S. Grundtvig	1,74	8
7	George R. R. Martin	1,73	11
8	Ole Lund Kirkegaard	1,69	6
9	Klassisk Græsk Dannelse	1,69	9
10	Halfdan Rasmussen	1,68	7
11	John Green	1,66	20
12	B.S. Ingemann	1,6	10
13	J.D. Salinger	1,52	34
14	Tove Ditlevsen	1,46	14
15	Cecil Bødker	1,46	25
16	William Shakespeare	1,43	12
17	Karen Blixen	1,35	15
18	Jakob Ejersbo	1,34	35
19	Suzanne Collins	1,31	24
20	Benny Andersen	1,3	16

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

I Region Nordjylland kommer J. D. Sallinger ind højt på listen. John Green ligger også højt, og ind kommer også Cecil Bødker, Jakob Ejersbo og Suzanne Collins. Jakob Ejersbo fylder jo særligt meget i det nordjyske, fordi han som bekendt har skrevet romanen Nordkraft, der også er blevet filmatiseret. Ud af listen blandt de 20 mest betydningsfulde forfattere ryger Antoine de Saint-

Exupéry, Ernest Hemingway, Arthur Conan Doyle og Dennis Jürgensen. Det er især overraskende, at Antoine de Saint-Exupéry ikke er med, da forfatteren ligger på en 13.-plads i landsgennemsnittet. Men ellers tegner Nordjylland det billede, at det, der betyder noget for respondenterne, særligt er den fantastiske litteratur, hvilket også gælder nationalt. Men socialrealismen er dog repræsenteret ved J. D. Sallinger, Tove Ditlevsen og Jakob Ejersbo.

Midtjylland

Tabel 2.26: Midtjylland – mest læste

Placering	Forfatter	Procent	Lands-placering
1	Hans Christian Andersen	95%	1
2	Astrid Lindgren	93%	2
3	N.F.S. Grundtvig	86%	5
4	Ole Lund Kirkegaard	86%	4
5	Brødrene Grimm	86%	3
6	Adam Oehlenschläger	82%	6
7	B.S. Ingemann	80%	7
8	Ludvig Holberg	74%	8
9	Jeppe Aakjær	70%	18
10	Tove Ditlevsen	69%	11
11	Helle Helle	69%	19
12	William Shakespeare	68%	9
13	Folkeviser	65%	13
14	Herman Bang	65%	12
15	Halfdan Rasmussen	64%	14
16	Steen St. Blicher	63%	20
17	Karen Blixen	63%	15
18	J.K. Rowling	63%	10
19	Henrik Ibsen	61%	21
20	Benny Andersen	57%	16

Obligatorisk kanon forfatter
Tillægs kanon forfatter
Udvalgt af forskergruppen

Region Midtjylland følger i høj grad normen, men interessant nok ligger Jeppe Aakjær og Helle Helle højere end landsgennemsnittet, mens J. K. Rowling rangerer en del lavere. Henrik Ibsen sniger sig også ind på listen, og den lokale forfatter St. St. Blicher ligger højere, mens Benny

Andersen er forholdsvis lavt placeret. I region Midtjylland er Klassisk Græsk Dannelse ikke at finde på listen, idet den først er at finde på en 22. plads.

Tabel 2.27: Midtjylland - betydning

Placering	Forfatter	Betydning	Landsplacering
1	Hans Christian Andersen	2,83	1
2	Astrid Lindgren	2,66	2
3	J.K. Rowling	2,49	3
4	Brødrene Grimm	2,44	4
5	Ole Lund Kirkegaard	1,93	6
6	N.F.S. Grundtvig	1,85	8
7	Halfdan Rasmussen	1,75	7
8	B.S. Ingemann	1,66	10
9	J. R. R. Tolkien	1,64	5
10	John Green	1,5	20
11	Suzanne Collins	1,47	24
12	Tove Ditlevsen	1,46	14
13	Dennis Jürgensen	1,45	19
15	William Shakespeare	1,44	12
14	Trudi Canavan	1,44	32
16	Antoine de Saint-Exupéry	1,4	13
17	Klassisk Græsk Dannelse	1,39	9
19	Adam Oehlenschläger	1,38	21
18	George R. R. Martin	1,38	11
20	Egon Mathiesen	1,33	26

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

Hvad angår betydning af det læste (tabel 2.27), gør Region Midtjylland sig bemærket derved, at John Green, Suzanne Collins, Dennis Jürgensen og ikke mindst Trudi Caravan ligger højt. Også Egon Mathiesen sniger sig ind på listen. Til gengæld ligger J. R. R. Tolkien, Klassisk Græsk Dannelse og George R. R. Martin forbavsende lavt. I forhold til landsgennemsnittet er Karen Blixen, Benny Andersen, Ernest Hemingway og Arthur Conan Doyle ikke på listen blandt de mest betydningsfulde forfattere.

Syddanmark

Tabel 2.28: Syddanmark – mest læst

Placering	Forfatter	Procent	Landsplacering
1	Hans Christian Andersen	99%	1
2	Astrid Lindgren	94%	2
3	Brødrene Grimm	91%	3
4	N.F.S. Grundtvig	86%	5
5	Ole Lund Kirkegaard	84%	4
6	B.S. Ingemann	80%	7
7	Adam Oehlenschläger	78%	6
8	Ludvig Holberg	74%	8
9	Halfdan Rasmussen	67%	14
10	William Shakespeare	67%	9
11	Herman Bang	67%	12
12	Folkeviser	67%	13
13	Benny Andersen	65%	16
14	Jeppe Aakjær	64%	18
15	J.K. Rowling	64%	10
16	Karen Blixen	63%	15
17	Tove Ditlevsen	60%	11
18	Lene Kaaberbøl	59%	24
19	Steen St. Blicher	57%	20
20	Henrik Pontoppidan	56%	22

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

Region Syddanmark udmærker sig derved, at H. C. Andersen er helt suverænt i toppen med 99 %. Derudover ligger Halfdan Rasmussen højt på en niendeplads. Også her ligger Jeppe Aakjær forholdsvis højt placeret på en 14. plads. Lene Kaaberbøl kommer ind på en 18. plads, men til gengæld er J. K. Rowling lavere placeret på en 15. plads, og Tove Ditlevsen er langt fra så læst som landsgennemsnittet. Henrik Pontoppidan formår at snige sig ind på listen. Til gengæld er Ernest Hemingway og Dennis Jürgensen ikke at finde blandt de mest læste.

Tabel 2.29: Syddanmark - betydning

Placering	Forfatter	Betydning	Landsplacering
1	Hans Christian Andersen	3,07	1
2	Astrid Lindgren	2,87	2
3	Brødrene Grimm	2,43	4
4	J.K. Rowling	2,2	3
5	Halfdan Rasmussen	1,96	7
6	Ole Lund Kirkegaard	1,95	6
7	N.F.S. Grundtvig	1,85	8
8	J. R. R. Tolkien	1,84	5
9	Antoine de Saint-Exupéry	1,79	13
10	B.S. Ingemann	1,74	10
11	William Shakespeare	1,7	12
12	George R. R. Martin	1,65	11
13	Lene Kaaberbøl	1,65	22
14	Janne Teller	1,59	23
15	Tove Ditlevsen	1,5	14
16	Jane Austen	1,48	27
17	Klassisk Græsk Dannelse	1,46	9
18	Benny Andersen	1,45	16
19	Cecil Bødker	1,43	25
20	Dennis Jürgensen	1,42	19

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

Region Syddanmark er den region, hvor der er færrest fra den obligatoriske kanon, som har haft betydning for respondenterne. Kun H. C. Andersen (Odense ligger i regionen), N. F. S. Grundtvig og Tove Ditlevsen har haft særlig betydning. Klassisk Græsk Dannelse ligger meget lavt, mens Antoine de Saint-Exupéry er placeret forholdsvis højt. Som noget særligt kommer Lene Kaaberbøl, Jane Teller, Jane Austen og Cecil Bødker ind, mens Karen Blixen, Ernest Hemingway, Arthur Conan Doyle og John Green er ude.

Sjælland

Tabel 2.30: Sjælland - mest læst

Placering	Forfatter	Procent	Landsplacering
1	Astrid Lindgren	94%	2
2	Hans Christian Andersen	91%	1
3	Brødrene Grimm	88%	3
4	Adam Oehlenschläger	87%	6
5	William Shakespeare	85%	9
6	Ole Lund Kirkegaard	84%	4
7	B.S. Ingemann	82%	7
8	Ludvig Holberg	81%	8
9	N.F.S. Grundtvig	79%	5
10	J.K. Rowling	73%	10
11	Folkeviser	72%	13
12	Herman Bang	69%	12
13	Tove Ditlevsen	69%	11
14	Benny Andersen	69%	16
15	Klassisk Græsk Dannelse	69%	17
16	Steen St. Blicher	66%	20
17	Halfdan Rasmussen	66%	14
18	Karen Blixen	64%	15
19	Martin Andersen Nexø	64%	23
20	Henrik Ibsen	58%	21

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

Region Sjælland adskiller sig ved, at den svenske forfatter Astrid Lindgren kommer før H. C. Andersen, og at Martin Andersen Nexø kommer ind på listen. Til gengæld er Jeppe Aakjær fraværende blandt de 20 mest læste værker, og det samme er Helle Helle. N. F. S. Grundtvig ligger også lavt. William Shakespeare og St. St. Blicher er forholdsvis højt placeret.

Tabel 2.31: Sjælland - betydning

Placering	Forfatter	Betydning	Landsplacering
1	Astrid Lindgren	2,85	2
2	Hans Christian Andersen	2,51	1
3	J.K. Rowling	2,42	3
4	Brødrene Grimm	2,37	4

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

5	J. R. R. Tolkien	2,25	5
6	Klassisk Græsk Dannelse	2,23	9
7	Ole Lund Kirkegaard	2,15	6
8	Halfdan Rasmussen	2,05	7
9	Mathilde Fibiger	2	71
10	Janne Teller	2	23
11	George R. R. Martin	1,95	11
12	Antoine de Saint-Exupéry	1,78	13
13	N.F.S. Grundtvig	1,77	8
14	Chimamanda Ngozi Adichie	1,75	38
15	B.S. Ingemann	1,61	10
16	William Shakespeare	1,55	12
17	Sagaerne	1,53	45
18	Emil Aarestrup	1,52	68
19	Tove Ditlevsen	1,48	14
20	Karen Blixen	1,44	15

I Region Sjælland figurerer H. C. Andersen (2.51) ikke allerøverst, men må se sig markant slået af Astrid Lindgren (2.85). Her overrasker især Mathilde Fibiger og Emil Aarestrup, der optræder langt oppe på listen i forhold til landsresultatet. Men også sagaerne, Chimamanda Ngozi Adichie og Janne Teller indfinder sig blandt de 20 mest betydningsfulde forfattere. Benny Andersen, Ernest Hemingway, Arthur Conan Doyle og John Green er til gengæld ikke at finde blandt de 20 mest betydningsfulde værker i Region Sjælland.

Hovedstaden

Tabel 2.32: Hovedstaden - mest læste

Placering	Forfatter	Procent	Landsplacering
1	Hans Christian Andersen	98%	1
2	Astrid Lindgren	86%	2
3	Brødrene Grimm	82%	3
4	Ole Lund Kirkegaard	81%	4
5	Adam Oehlenschläger	80%	6
6	N.F.S. Grundtvig	80%	5
7	Ludvig Holberg	76%	8

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

8	J.K. Rowling	74%	10
9	B.S. Ingemann	73%	7
10	William Shakespeare	73%	9
11	Tove Ditlevsen	67%	11
12	Klassisk Græsk Dannelse	67%	17
13	Halfdan Rasmussen	65%	14
14	Benny Andersen	64%	16
15	Folkeviser	63%	13
16	Herman Bang	61%	12
17	Karen Blixen	60%	15
18	Henrik Ibsen	57%	21
19	Henrik Pontoppidan	56%	22
20	Lene Kaaberbøl	54%	24

Det mest interessante for Region Hovedstaden er, at Græsk Dannelse ligger højere, og at Lene Kaaberbøl kommer ind på listen. At græsk dannelse optræder, kan skyldes, at forældrene værdsætter det højere i hovedstaden. Her er Jeppe Aakjær slet ikke med blandt de 20 mest læste forfattere, og det samme gælder Helle Helle og Steen St. Blicher.

Tabel 2.33: Hovedstaden - betydning

Placering	Forfatter	Betydning	Landsplacering
1	J.K. Rowling	2,83	3
2	Astrid Lindgren	2,72	2
3	Hans Christian Andersen	2,65	1
4	Brødrene Grimm	2,57	4
5	J. R. R. Tolkien	2,36	5
6	Halfdan Rasmussen	2,28	7
7	Ole Lund Kirkegaard	2,03	6
8	Klassisk Græsk Dannelse	1,91	9
9	William Shakespeare	1,72	12
10	N.F.S. Grundtvig	1,7	8
11	Tove Ditlevsen	1,6	14
12	George R. R. Martin	1,59	11
13	Arthur Conan Doyle	1,57	18
14	Karen Blixen	1,54	15
15	B.S. Ingemann	1,54	10

Obligatorisk kanon forfatter

Tillægs kanon forfatter

Udvalgt af forskergruppen

16	Antoine de Saint-Exupéry	1,51	13
17	Egon Mathiesen	1,47	26
18	Ernest Hemingway	1,46	17
19	Benny Andersen	1,44	16
20	Trudi Canavan	1,43	32

Region Hovedstaden adskiller sig markant fra de øvrige regioner derved, at J. K. Rowling har betydet mest, efterfulgt af Astrid Lindgren. Først på en tredjeplads finder vi H. C. Andersen. Arthur Conan Doyle er placeret ret højt, og både Egon Mathiesen og Trudi Caravan optræder på listen. B. S. Ingemann ligger en smule lavt. Dennis Jürgensen og John Green er ikke at finde blandt de 20 mest betydningsfulde forfatterskaber i Hovedstaden.

Sammenfatning

Region Nordjylland adskiller sig derved, at Jeppe Aakjær er meget læst, og at Jakob Ejersbo har stor betydning. I det hele taget kendetegnes Jylland og øerne ved, at de adspurgte har læst Jeppe Aakjær, mens dette forfatterskab ikke nyder den samme bevågenhed på Sjælland og i Hovedstaden. I Jylland og på øerne er H. C. Andersen desuden den mest betydningsfulde forfatter, mens Region Sjælland har Astrid Lindgren, og Region Hovedstaden har J. K. Rowling og Astrid Lindgren som mere betydningsfulde end H. C. Andersen. I Region Syddanmark tillægges H. C. Andersen allerstørst betydning, men til gengæld er det også den region, hvor færrest fra den obligatoriske kanon angives som betydningsfulde for læserne.

Sammenfatning

Vi lagde ud med et ønske om at undersøge litterære dannelse hos førsteårsstuderende på bachelor- eller professionsbachelorniveau, i lyset af, at disse studerende er vokset op med den kanon for dansk litteratur, der blev indført i 2004. Ud fra vores resultater af undersøgelsen, kan vi konstatere, at børnelitterære klassikere og fantastiske genrer overvejende står stærkt, mens en del af de 20. århundredes kanonforfattere står svagt. De studerendes fælles dannelsesgrundlag har vist sig i mindre grad at være båret af folkeskolens kanon, men i højere grad af, hvad man må formode er deres egen læselyst.

Resultaterne for læsevaner og medieformat viser at der en stor overvægt af respondenterne, der foretrækker det fysiske format frem for det digitale. Der er en stor andel, der læser på engelsk, ligesom skole, familie og venner har haft stor indflydelse på respondenternes læsevaner.

Der er ingen tvivl om, at H. C. Andersen er den mest læste og betydningsfulde forfatter blandt respondenterne. Det betyder, at man kan forvente, at hvis man refererer til H. C. Andersen, vil de studerende kunne følge med. Det samme gælder Astrid Lindgren, Brødrene Grimm, Ole Lund Kirkegaard og N. F. S. Grundtvig.. Derudover er J. K. Rowling og J. R. R. Tolkien blandt de forfattere der er mest set og de der har haft størst betydning for de studerende og kan også inddrages i denne referenceramme.

Med dette arbejde har vi ønsket at tage hul på en undersøgelse og diskussion af nutidens litterære dannelse og læsning. Med vores empiriske undersøgelse har vi afdækket en række resultater, som formidles i denne rapport. Dette medfører også en lang række nye forskningsspørgsmål, som kan undersøges nærmere, både på baggrund af yderligere analyse af vores datasæt, men også med yderligere kvalitative og kvantitative undersøgelser.

Bilag

Bilag 1

Liste over forfattere

Chimamanda Ngozi Adichie	Martin A Hansen	Adam Oehlenschläger
Hans Christian Andersen	Yahya Hassan	Josefine Ottesen
Benny Andersen	Helle Helle	Henrik Pontoppidan
Kenneth Bøgh Andersen	Maria Helleberg	Terry Pratchett
Jane Austen	Ernest Hemingway	Philip Pullman
Herman Bang	Ludvig Holberg	Halfdan Rasmussen
Steen St. Blicher	Henrik Ibsen	Klaus Rifbjerg
Karen Blixen	B.S. Ingemann	Glenn Ringtved
Enid Blyton	J.P. Jacobsen	J.K. Rowling
Cecil Bødker	Johannes V. Jensen	Louis Sachar
H.C. Branner	Dennis Jürgensen	Sagaerne
Brødrene Grimm	Lene Kaaberbøl	Antoine de Saint-Exupéry
Hans Adolph Brorson	Søren Kierkegaard	J.D. Salinger
Trudi Canavan	Thomas Kingo	Peter Seeberg
Inger Christensen	Hans Kirk	William Shakespeare
Sophus Claussen	Ole Lund Kirkegaard	Villy Sørensen
Suzanne Collins	Klassisk Græsk Dannelse	Janne Teller
Danske folkeeventyr	Josefine Klougart	J. R. R. Tolkien
Tove Ditlevsen	Tom Kristensen	H. G. Wells
Arthur Conan Doyle	Thøger Larsen	Johan Herman Wessel
Jakob Ejersbo	Stieg Larsson	Laura Ingalls Wilder
Johannes Ewald	Astrid Lindgren	Jacqueline Wilson
Mathilde Fibiger	George R. R. Martin	Christian Winther
Folkeviser	Egon Mathiesen	Virginia Woolf
Neil Gaiman	Stephenie Meyer	Jeppé Aakjær
John Green	L. M. Montgomery	Emil Aarestrup
N.F.S. Grundtvig	Martin Andersen Nexø	

Bilag 2

Komplet liste over de bachelor- eller professionsbacheloruddannelserne, der har deltaget i litteratursurveyet

Afspændingspædagogik og psykomotorik, prof.bach.

Almen biologi, bach.

Antropologi, bach.

Anvendt filosofi, bach.

Arkitekt, bach.

Arkitektur og design,ing.bach

Arkæologi klassisk, bach.

Bioanalytiker, prof.bach

Biologi, bach.

Bioteknologi, ingeniør bach.

Business, prof.bach.

Bygningskonstruktør, prof.bach.

Bæredygtigt design, ing.bach.

Dansk tegnsprog og tolkning, prof.bach.

Dansk, bach.

Datalogi, bach.

Design og business (overbygning), prof.bach.

Design, prof.bach.

Designer møbe og rum, bach.

Designer, bach.

Engelsk, bach.

Entrepenørskab, prof.bach.

Ergoterapi, prof.bach.

Erhvervsøkonomi-business, language and culture, bach.

Erhvervsøkonomi, bach.

Ernæring og sundhed, prof.bach.

Etnologi europæisk, bach

Europæisk business, bach.

Farmaci, bach.

Finans, prof.bach.

Folkeskolelærer, prof.bach.

Fysioterapi, prof.bach.

Geografi/Geografi og geoinformatik, bach.

HA almen erhvervsøkonomi, bach.

HA erhvervsøkonomi-sports management, bach.

Historie, bach.

Humanistisk, bach. (RUC)

Informationsvidenskab og kulturformidling, bach.

Internat. virksomhedskommunik., engelsk - kommunikation, bach.

Internat. virksomhedskommunik., engelsk-fransk, bach.

Internat. virksomhedskommunik., engelsk-spansk, bach.

Internat. virksomhedskommunik., engelsk-tysk, bach.

Internat. virksomhedskommunik., fransk - kommunikation, bach.

Internat. virksomhedskommunik., tysk - kommunikation, bach.

Internat. virksomhedskommunik., tysk og medier, bach.

Internat. virksomhedskommunikation, engelsk, bach.

International hospitality management (overbygning), prof.bach.

Internationale udviklingsstudier, bach.

Jordbrugsvirksomhed, husdyr, prof.bach.

Jordbrugsvirksomhed, miljø og natur, prof.bach.
Jordbrugsøkonomi, prof.bach.
Journalist, prof.bach.
Journalistik, bach.
Jura, bach.
Kommunikation og digitale medier, bach.
Kommunikation, bach.
Kommunikation, prof.bach.
Konstruktion, prof.bach.
Kristendom, kultur og kommunikation, prof.bach.
Lingvistik, bach.
Litteraturhistorie, bach.
Matematik, bach.
Medicin med industriel speciale, bach.
Medicin, bach.
Multiplatform storytelling and production, prof.bach.
Natur- og kulturformidling, prof.bach.
Offentlig administration, prof.bach.
Organisatorisk læring, bach.
Psykologi, bach.

Pædagog, prof.bach.
Pædagogik og uddannelsesstudier, bach.
Pædagogik, bach.
Radiograf, prof.bach.
Retorik, bach.
Samfundsfag, bach.
Skov- og landskabsingeniør, prof.bach.
Socialrådgiver, prof.bach.
Sociologi og kulturanalyse, bach.
Sociologi, bach.
Softwareteknologi, ingeniør bach.
Sportsmanagement (overbygning), prof.bach.
Statskundskab, bach.
Sygeplejerske, prof.bach.
Tandplejer, prof.bach.
Teater- og performancestudier, bach.
Teologi, bach.
Tysk, bach.
Uddannelsesvidenskab, bach.
Økonomi og informationsteknologi, prof.bach.
Øst- og sydøsteuropastudier, russisk, bach.
Østeuropastudier, bach.

Bilag 3

Screenshot af spørgeskemaet

KØBENHAVNS UNIVERSITET
DET INFORMATIONSVIDENSKABELIGE AKADEMI

Litteratursurvey

Forfatterkendskab og Læsevaner

[Om projektet](#) [FAQ](#)

Spørgeskema for studerende, der er startet på en professionsbachelor- eller bacheloruddannelse i efteråret 2016

Alder:

Vælg fra drop-down menuen

Køn:

Vælg fra drop-down menuen

Påbegyndt bachelor uddannelse:

Vælg påbegyndt bachelor uddannelse

Uddannelsessted:

Vælg uddannelsessted for påbegyndt bachelor uddannelse

Sidst afsluttede ungdomsuddannelse:

Vælg sidst færdiggjort ungdomsuddannelse

I hvilken kommune har du afsluttet din ungdomsuddannelse?:

Vælg kommune hvor du afsluttede ungdomsuddannelsen

Hvad er det højeste uddannelsesniveau hos de voksne, du er vokset op med?:

Inkludere stedforældre, plejefamilier, tætte bedsteforældre, eller andre voksne, der har påvirket din opvækst. Vælg det svar du mener passer bedst.

Hvilket format foretrækker du, at din litteratur er i, når du skal læse?

Fysisk format kan være bøger, men også udprint af digitalt litteratur. Digitalt format kan være e-bøger, pdf, blogs eller andet på internettet. Først spørger vi til hvad du foretrækker og derefter hvad du gør.

- Fysisk format
- Digitalt format
- Ingen foretrukne

Hvordan er fordelingen mellem det litteratur du læser fysisk og det du læser i digitalt format?

Dette gælder for alt hvad du læser, både i fritiden og i skolen. Udgangspunktet er 50/50. Brug knappen i midten til at indikere den fordeling du har mellem fysisk og digital format.

Fysisk: 50%

Digital: 50%

Læser du litteratur på engelsk eller på andre fremmedsprog? Vælg den fordeling der passer bedst.

Dette gælder for alt hvad du læser, både i fritiden og i skolen. Udgangspunktet er 100% læsning på dansk. Brug knapperne i siderne til at indikere den fordeling du har mellem læsning på dansk, engelsk og andre sprog.

Engelsk: 0%

Dansk: 100%

Andre sprog: 0%

Hvordan har du interageret med litteratur?

Sæt gerne flere kryds.

- læst
- anmeldt
- samlet på bøger
- skrevet fanfiction
- skrevet originale historier
- højtlesning i familien/hjemmet
- højtlesning i det offentlige rum
- læseklubber/grupper
- poetry slam/fortællercafe
- cosplay
- deltaget i fandom
- tegnet
- spillet computerspil

Hvem, eller hvad, har påvirket dine læsevaner?

Sæt gerne flere kryds.

- underviser/skole
- familie
- venner
- folkebiblioteket
- skolebiblioteket
- anmeldelser
- oodreads.com

Forfatterkendskab og betydning (80 forfattere):

Har læst – Sæt kryds her, hvis du har læst en eller flere af forfatterens historier eller uddrag deraf.

Har set tv/film – Sæt kryds her, hvis du har set en eller flere tv-serier eller film baseret på forfatterens historier.

Kender historierne – Sæt kryds her, hvis du kender handlingen i en eller flere af forfatterens historier, men ikke har læst eller set tv/film.

Hørt titlerne/navnet – Sæt kryds her, hvis du har hørt forfatterens navn eller navnet på titlerne, men ikke kender handlingen i historierne eller har set tv/film.

Kender ikke – Sæt kryds her, hvis du ikke kender forfatteren eller har hørt om nogen af titlerne.

I tvivl – Sæt kryds her, hvis du er i tvivl, om du kender forfatteren eller nogle af historierne.

Betydning for dig – Hvor meget har den pågældende forfatter og/eller historier betydet for dig personligt. Vælg 0 hvis det intet har betydet for dig, eller fra 1–5, hvor 1 er lavest betydning og 5 er højest betydning.

Der kan sættes kryds i både Har læst og Har set tv/film. Ellers kan der kun sættes ét kryds.

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE
(NIGERIANSK, 1977 –)

- Har læst
- Har set tv/film
- Kender historierne
- Hørt titlerne/navnet
- Kender ikke
- I tvivl

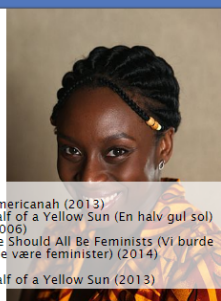
Betydning for dig:

VÆRKER

- Americanah (2013)
- Half of a Yellow Sun (En halv gul sol) (2006)
- We Should All Be Feminists (Vi burde alle være feminister) (2014)

TV/FILM

- Half of a Yellow Sun (2013)

HANS CHRISTIAN ANDERSEN
(DANSK, 1805 – 1875)

- Har læst
- Har set tv/film
- Kender historierne
- Hørt titlerne/navnet
- Kender ikke
- I tvivl

Betydning for dig:

VÆRKER

- Den grimme Ælling (1843)
- Den lille Havfrue (1837)
- Kejserens Nye Klæder (1837)

TV/FILM

- Kejserens nye klæder (Der var engang...) (2004)
- The Little Mermaid (1989)
- The Ugly Duckling and Me! (Den grimme ælling og mig) (2006)

Bilag 4

Komplet liste over de kommuner, deltagerne har taget deres ungdomsuddannelse i:

Aabenraa	Hvidovre	Svendborg
Aalborg	Høje-Taastrup	Syddjurs
Aarhus	Hørsholm	Sønderborg
Albertslund	Ikast-Brande	Thisted
Allerød	Ishøj	Tårnby
Assens	Jammerbugt	Tønder
Ballerup	Kalundborg	Vallensbæk
Billund	Kolding	Varde
Bornholm	København	Vejen
Brøndby	Køge	Vejle
Brønderslev	Langeland	Vesthimmerland
Egedal	Lejre	Viborg
Esbjerg	Lemvig	Vordingborg
Faaborg-Midtfyn	Lolland	Ærø
Favrskov	Lyngby-Taarbæk	
Faxe	Mariagerfjord	
Fredensborg	Middelfart	
Fredericia	Morsø	
Frederiksberg	Norddjurs	
Frederikshavn	Nordfyn	
Frederikssund	Nyborg	
Furesø	Næstved	
Gentofte	Odder	
Gladsaxe	Odense	
Greve	Odsherred	
Gribskov	Randers	
Guldborgsund	Rebild	
Haderslev	Ringkøbing-Skjern	
Halsnæs	Roskilde	
Hedensted	Rudersdal	
Helsingør	Rødovre	
Herlev	Silkeborg	
Herning	Skanderborg	
Hillerød	Skive	
Hjørring	Slagelse	
Holbæk	Solrød	
Holstebro	Sorø	
Horsens	Struer	

